

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI

ORTAÖĞRETİMDE OKUYAN TAKIM SPORLARI İLE UĞRAŞAN SPORCU
ÖĞRENCİLERİN SPOR BRANŞLARINA GÖRE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
FETİYE TOSUNOĞLU

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Belgin GÖKYÜREK

ANKARA – 2008

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI

ORTAÖĞRETİMDE OKUYAN TAKIM SPORLARI İLE UĞRAŞAN SPORCU
ÖĞRENCİLERİN SPOR BRANŞLARINA GÖRE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Fetiye TOSUNOĞLU

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Belgin GÖKYÜREK

ANKARA – 2008

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

Fetiye TOSUNOĞLU'nun Ortaöğretimde Okuyan Takım Sporlarıyla Uğraşan Sporcu Öğrencilerin Spor Branşlarına Göre Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi başlıklı tezi 06,10,2008 tarihinde, jürimiz tarafından Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç. Dr. BELGİN GÖKYÜREK

Üye : Prof. Dr. Özhayr Güven

Üye : Yrd. Doç. Dr. Nevin GÜNDÜZ

Nevin G.

ÖNSÖZ

Ortaöğretimde Okuyan Takım Sporlarıyla Uğraşan Sporcu Öğrencilerin Spor Branşlarına Göre Kişilik Özelliklerinin İncelenmesine yönelik yapmış olduğum çalışmamda değerli görüşlerini ve önerilerini aldığım ve çalışmamın her aşamasında benden yardımını esirgemeyen, karşılaştığım sorunlarda çözüm yollarını göstererek destek olan danışman hocam, Sayın Yrd. Doç. Dr. Belgin GÖKYÜREK'e, çalışmamın istatistiklerinde bana yardımcı olan Sayın Yrd. Doç. Dr. Bülent Altunkaynak'a, anketlerin uygulanmasında yardımcı olan tüm meslektaşlarıma, ayrıca her zaman yanımda olan maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen canım aileme ve sözlüme teşekkürlerimi sunarım.

Fetiye TOSUNOĞLU
Beden Eğitimi Öğretmeni

ÖZET

ORTAÖĞRETİMDE OKUYAN TAKIM SPORLARI İLE UĞRAŞAN SPORCU
ÖĞRENCİLERİN SPOR BRANŞLARINA GÖRE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN
İNCELENMESİ

Tosunoğlu, Fetiye

Yüksek Lisans, Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Belgin Gökyürek

Mart-2008

Bu çalışmada ortaöğretimde okuyan takım sporuyla uğraşan sporcu öğrencilerin, branşlarına göre kişilik özelliklerini incelemek, bu alanda yapılacak çalışmalara ve literatüre katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Araştırma evrenini Tokat il merkezi, örneklemini ise 2007-2008 Eğitim-Öğretim yılında Tokat il merkezinde ortaöğretimde okuyan 113 kız sporcu, 218 erkek sporcu olmak üzere toplam 331 sporcu öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma tarama modelindedir. Araştırmada “Eysenck Kişilik Envanteri” kullanılmıştır.

Çalışmada ilk olarak *Kolmogorov-Smirnov testi* ile verilerin normal dağılıma uyup uymadığı incelenmiştir. Ölçekte yer alan maddelerin normal dağılıma sahip olduğu görüldüğünden cinsiyete ilişkin karşılaştırmalarda *Student t testi*, ikiden fazla grubun olduğu branşa ilişkin karşılaştırmalarda ise *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre; Kız sporcuların erkek sporculara göre daha nevrotik eğilimler gösterdiği söylenebilir. Voleybol branşındaki sporcu öğrenciler diğer branşlardaki sporculardan psikotik değerleri daha küçük çıkmıştır. Branşlara göre nevrotik puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasının futbol branşıyla uğraşan sporcularda olduğu görülmektedir. Branşları kendi içerisinde cinsiyete göre karşılaştırıldığında basketbolcu kızların nevrotik puan ortalamaları, basketbolcu erkeklerin nevrotik puan ortalamalarına göre yüksek çıkmıştır. Voleybol branşında erkek sporcuların psikotik değerleri kız voleybolculardan daha yüksek çıkmıştır. Hentbol branşında ise kız sporcuların psikotik değerleri erkek hentbolculardan daha yüksek çıkmıştır.

Kız sporcuları branşlarına göre karşılaştırıldığında, psikotiklik boyutunda en yüksek ortalama hentbol branşındaki kız öğrencilere ait olduğu, basketbol branşındaki kız sporcuların diğer branşlardaki kız sporculara göre daha içedönük özellik gösterdiği görülmektedir. Hentbolcu kız sporcuların diğer branşlardaki kız sporculara göre daha az nevrotik özellik gösterdiği söylenebilir. Erkek sporcular karşılaştırıldığında ise sadece nevrotiklik boyutunda anlamlı düzeyde farka rastlanmıştır. Futbolcu erkek sporcular diğer branşlardaki erkek sporculara göre daha nevrotik eğilim gösterdiği söylenebilir.

ABSTRACT

A STUDY ON PERSONALITY CHARACTERISTICS OF SPORTSMAN STUDENTS WHO
TAKE EDUCATION AT SECONDARY SCHOOLS AND DEALING WITH TEAM-PLAYS,
BASED ON SPORT BRANCHES

Tosunoğlu, Fetiye

Graduate Study, Department of Physical Training Profession

Consultant: Assistant Professor Belgin Gökyürek

March – 2008

In this study, it is aimed to examine personality characteristics of sportsmen students who take education at secondary school and dealing with team plays based on their branches and to make contributions to future studies and literature on this field.

Population of this study includes provincial centre of Tokat and sample of the study is consisted of 331 sportsman students, including 113 female and 218 male students, who attend secondary school during 2007 – 2008 education year. The investigation is a screening model. “Eysenck Personality Questionnaire” is used in this study.

First, *Kolmogorov-Smirnov test* was used in this study in order to define if data is compatible with normal distribution. As it is found that items included in the study scale has normal distribution, *Student t test* was used for comparisons considering sex and One-Way Analysis of Variance (ANOVA) is used for comparisons considering sport branches of more than two groups.

According to the results of the study, it can be said that female sportsmen show higher neurotic tendencies than male sportsmen. The psychotic values of sportsmen studies in the branch of volleyball are found to be lower than the values of sportsmen, who are active in other branches. When the neurotic scores are examined, it can be seen that the highest average scores belong to people that are active in the branch of football. When comparing the branches within themselves according to sexes, the neurotic score averages of female basketball players have been found higher than the neurotic score averages of male basketball players; whereas in the branch of volleyball, the psychotic values of male sportsmen have been found higher than that of female volleyball players. However in the branch of handball it is the female sportsmen, whose psychotic values have been found higher than that of male handball players.

When comparing female sportsmen according to their branches, it can be seen that the highest average in relation to psychoticism belongs to female students that are active in the branch of handball, whereas female sportsmen that are active in the branch of basketball show more introverted qualities than the female sportsmen, who are active in other branches. It can be said that female sportsmen playing handball show less neurotic qualities than the female

sportsmen of other branches. When comparing our male sportsmen, the neurotic dimension was the only dimension, where a significant difference could be detected. Accordingly, it can be said that female sportsmen playing football show a higher neurotic tendency than the male sportsmen of other branches.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.6. Tanımlar.....	5
1.7. İlgili Araştırmalar.....	6
1.7.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	6
1.7.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	8
2. GENEL BİLGİLER.....	14
2.1. Beden Eğitimi.....	14
2.2. Spor.....	14
2.3. Beden Eğitimi ve Sporun Önemi.....	15
2.3.1. Çocuk ve Gençler İçin Spor Eğitiminin Önemi.....	16
2.3.2. Takım Sporları ve Eğitsel Değerleri.....	17
2.3.3. Eğitim ve Spor İlişkisi.....	20
2.4. Kişilik Gelişimi ve Spor.....	21
2.5. 16-18 Yaş Grubunun Gelişim Özellikleri.....	22
2.6. Kişilik Tanımları.....	22
2.7. Kişilik Kavramının Temel Özellikleri.....	26
2.8. Kişilik Gelişimini Etkileyen Etmenler.....	26

2.8.1. Biyolojik Etmenler.....	27
2.8.2. Sosyal Etmenler.....	28
2.9. Kişilik Kuramları.....	29
2.9.1. Treyt Yaklaşımı.....	30
2.9.2. Sosyal Öğrenme Yaklaşımı.....	32
2.9.3. Psikanalitik Yaklaşım.....	33
2.9.4. Fenomenolojik Yaklaşım.....	35
2.9.5. Eysenck Kişilik Kuramı.....	36
2.9.5.1. Psikotiklik Boyutu (Psychoticism)(P).....	39
2.9.5.2. Dışa-İçe Dönüklük Boyutu (Extraversion) (E).....	39
2.9.5.3. Nevrotiklik Boyutu (Neuroticism) (N)	40
2.9.5.4. Yalan (Lie) Boyutu (L).....	41
3. YÖNTEM.....	42
3.1. Araştırma Modeli.....	42
3.2. Evren ve Örneklem.....	42
3.3. Verilerin Toplanması.....	42
3.4. Verilerin Analizi.....	43
4. BULGULAR.....	45
5. TARTIŞMA VE YORUM.....	68
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	77
KAYNAKÇA	80
EKLER.....	88
1. Anket formu.....	89
2. Tokat Milli Eğitim Müdürlüğünün Anket İzin Belgesi.....	94
3. Tokat Milli Eğitim Müdürlüğünün Araştırma İzin Belgesi.i.....	95
4. Uygulama Yapılacak Liseler.....	96
ÖZGEÇMİŞ.....	97

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1. Test-tekrar-test güvenirliği.....	43
Tablo 2. Öğrencilerin boy, kilo ve yaş ortalamaları.....	45
Tablo 3. Psikotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	45
Tablo 4. Dışadönük puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	46
Tablo 5. Nevrotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	46
Tablo 6. Yalan puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	47
Tablo 7. Psikotik puanların branşa göre karşılaştırılması.....	47
Tablo 8. Psikotik puanların branşa göre çoklu karşılaştırılması.....	48
Tablo 9. Dışadönük puanların branşa göre karşılaştırılması.....	48
Tablo 10. Nevrotik puanların branşa göre karşılaştırılması.....	49
Tablo 11. Nevrotik puanların branşa göre çoklu karşılaştırılması.....	50
Tablo 12. Yalan puanların branşa göre karşılaştırılması.....	50
Tablo 13. Yalan puanların branşa göre çoklu karşılaştırılması.....	51
Tablo 14. Futbol branşında psikotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	51
Tablo 15. Futbol branşında dışadönük puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	52

Tablo 16. Futbol branşında nevrotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	52
Tablo 17. Futbol branşında yalan puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	53
Tablo 18. Basketbol branşında psikotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	53
Tablo 19. Basketbol branşında dışadönük puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	54
Tablo 20. Basketbol branşında nevrotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	54
Tablo 21. Basketbol branşında yalan puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	55
Tablo 22. Voleybol branşında psikotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	56
Tablo 23. Voleybol branşında dışadönük puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	56
Tablo 24. Voleybol branşında nevrotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	57
Tablo 25. Voleybol branşında yalan puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	57
Tablo 26. Hentbol branşında psikotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	58
Tablo 27. Hentbol branşında dışadönük puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	58
Tablo 28. Hentbol branşında nevrotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	59
Tablo 29. Hentbol branşında yalan puanların cinsiyete göre karşılaştırılması.....	59
Tablo 30. Kız öğrencilerin psikotik puanlarının branşa göre karşılaştırılması.....	60

Tablo 31. Kız öğrencilerin psikotik puanlarının branşa göre çoklu karşılaştırılması.....	61
Tablo 32. Kız öğrencilerin dışadönük puanlarının branşa göre karşılaştırılması.....	61
Tablo 33. Kız öğrencilerin nevrotik puanlarının branşa göre karşılaştırılması.....	62
Tablo 34. Kız öğrencilerin nevrotik puanlarının branşa göre çoklu karşılaştırılması.....	62
Tablo 35. Kız öğrencilerin yalan puanlarının branşa göre karşılaştırılması.....	63
Tablo 36. Kız öğrencilerin yalan puanlarının branşa göre çoklu karşılaştırılması.....	64
Tablo 37. Erkek öğrencilerin psikotik puanlarının branşa göre karşılaştırılması.....	64
Tablo 38. Erkek öğrencilerin dışadönük puanlarının branşa göre karşılaştırılması.....	65
Tablo 39. Erkek öğrencilerin nevrotik puanlarının branşa göre karşılaştırılması.....	66
Tablo 40. Erkek öğrencilerin nevrotik puanlarının branşa göre çoklu karşılaştırılması...	66
Tablo 41. Erkek öğrencilerin yalan puanlarının branşa göre karşılaştırılması.....	67

KISALTMALAR

Ark.	: Arkadaşları
E	: Dışadönük
Ed.	: Editör
CBÜ	: Celal Bayar Üniversitesi
KTÜ	: Karadeniz Teknik Üniversitesi
L	: Yalan
N	: Nevrotik
P	: Psikotik

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın; problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın varsayımları, araştırmanın sınırlılıkları, tanımlar ve ilgili araştırmalar ele alınmıştır.

Gelişim dönemindeki kız ve erkek çocuklarının kişiliklerinin sağlıklı bir şekilde gelişmesinde etkili olan etmenlerden biride beden eğitimi ve spor'dur. Beden eğitimi ve sporun amacı olan kişiye güven duygusu kazandırma, liderlik, mücadele, dürüst olma ve mevcut olan yeteneklerini geliştirerek en iyi şekilde kullanabilmesini sağlamak gibi özellikler kişiliğin gelişmesinde önemli yer tutacaktır.

1.1. Problem

Eğitimin bir bütün olarak amaca ulaşması zihinsel eğitimle birlikte, fiziksel eğitiminde verilmesiyle gerçekleşmektedir.

Çağdaş eğitim sisteminin önemli bir aracı olan spor, kişiye kendi yeteneğini tanıma, zamanını iyi kullanma, disiplinli olma, başkalarına yardım etme gibi özellikler kazandırmanın yanı sıra kişinin fiziksel yönden gelişmesini ve kişisel yönden de kendini anlayıp ifade etmesini sağlamaktadır.

Ulusların geleceği, yetişmiş ve yetişmekte olan gençlerin fiziksel ve ruhsal olgunluğuna bağlıdır. Uygarlık, bireye verilen önem ve bu önemle bağlantılı olarak ona verilen eğitime dayanır. Eğitimden beklenen bireylerin gizil güçlerini ve yeteneklerini ortaya çıkararak en üst düzeyde gelişmesine yardım etmektir. Bireyleri, fiziksel, zihinsel, duygusal ve toplumsal yönleriyle bir bütün olarak yetiştirmek çağdaş eğitimin temel ilkelerindendir. Çağdaş anlayışa uygun olarak eğitimdeki amacın gerçekleşmesi bireyin, zihinsel eğitimi yanında fiziksel eğitimi ile olasıdır (Aracı, 2006:19).

Eğitimin bir parçası olarak spor, toplumsal sağlık, huzur ve barış için insanın bütünlüğüne ve tüm kişiliğine katkıda bulunacak şekilde değerlendirilmelidir. Her bireyin karşılanması gereken sosyal ihtiyaçları arasında, ait olma, sevilme, tanınma ve kabul edilme isteği bulunur. Bu ihtiyaçları karşılandığında, bireyin topluma uyumu kolaylaşacaktır. Spor eğitim sistemi içinde gereken yeri ve önemi alıyor ise, bireye bu ihtiyaçlarını karşılama olanağı sağlanmış olur (Öztürk,1998:79-82).

İnsanın davranışlarını anlamak için kişilik önemli bir araştırma alanı olmuştur. İnsanın kişiliği fizyolojik ve psikolojik unsurların karşılıklı etkileşimini içermektedir. Bu nedenle insanın geçmişi, çevresi, olgunluğu ve öğrenmesi gibi unsurların tümü kişiliğine katkıda bulunur (Yüksel,2006:66).

Kişilik insanların diğerlerini nasıl etkilediklerini, kendilerini nasıl gördüklerini ve değerlendirdiklerini, dış ve iç ölçülebilir özelliklerinin neler olduğunu ve birey durum etkileşiminin nasıl gerçekleştiğini açıklayan bir terimdir (Yüksel, 2006:56).

Spor sosyal bir olay olarak bütün dünyaya çeşitli özellikleriyle toplumsal bir kurum ve çok sayıda insanın yaşam biçimi olmuştur. Sporun amacı genel eğitimin bütünlüyicisi olarak fikren ve bedenen sağlıklı kişiler yetiştirmektir. Spor insanın kendi kişiliğini anlama, ifade etme ve geliştirmede yardımcı olmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı, Tokat il merkezinde ortaöğretimde okuyan takım sporları ile uğraşan sporcu öğrencilerin spor branşlarına göre kişilik özelliklerinin incelenmesidir. Bu genel amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır. Araştırmada problem cümlemiz; Ortaöğretimde okuyan takım sporları ile uğraşan sporcu öğrencilerin spor branşlarına göre kişilik özellikleri arasında fark var mıdır?

Araştırmamızla ilgili alt problemlerimiz şunlardır:

- 1- Takım sporu yapan öğrencilerin spor branşlarına göre kişilik özellikleri farklılık gösteriyor mu?
- 2- Takım sporu yapan öğrencilerin cinsiyetlerine göre kişilik özellikleri farklılık gösteriyor mu?
- 3- Takım sporlarında branşları kendi içerisinde cinsiyete göre karşılaştırma yaptığımızda kişilik özellikleri farklılık gösteriyor mu?
- 4.) – Takım sporu ile uğraşan kız sporcu öğrenciler için branşlara göre karşılaştırma yaptığımızda kişilik özellikleri farklılık gösteriyor mu?
 _ Takım sporu ile uğraşan erkek sporcu öğrenciler için branşlara göre karşılaştırma yaptığımızda kişilik özellikleri farklılık gösteriyor mu?

1.3. Araştırmanın Önemi

Lise öğrencilerinin özelliklerine bakıldığında, birçok açıdan birbirine benzemekle beraber, yakından incelendiğinde sayılamayacak kadar çok özellik yönünden birbirlerinden ayrıldıkları görülür. İnsanın biricikliğinin kaynağı bu farklılıklardır. Tıpkı fiziksel özelliklerimiz gibi kişilik yapılarımızda farklılıklar gösterir. Her birimizin farklı gen donanımlarıyla dünyaya gelmemizin yanı sıra farklı sosyal koşullarda yaşamamız da bu çeşitliliğe neden oluyor görülmektedir(Selçuk, 1999).

Spor ortamı içinde birey kendi yeteneklerini başkalarının yeteneklerini tanımayı, eşit koşullarda yarışmayı, yenilgiyi kabullenerek başkalarını takdir edebilmeyi, kazandığı zaman mütevazı olabilmeyi, başkalarına yardım etmeyi, doğayla ve zamanla yarışarak zamanını ve emeğini en uygun şekilde kullanmayı

öğrenir. Bu anlamda spor insanı çok yönlü olarak hayata hazırlamayı amaçlayan çağdaş eğitim sisteminin önemli bir aracıdır (Öztürk, 1998:79).

Kişinin kendisini yetenekli, önemli, başarılı ve değerli biri olarak algılama derecesi, özsaygı olarak tanımlanır. Bu açılarından kişinin kendini yeterli biri olarak değerlendirmesi ise olumlu bir kişilik özelliği sayılmaktadır. Özsaygısı yüksek olan kişiler, kendilerini saygıya ve kabul edilmeye değer, önemli ve yararlı kişiler olarak algılama eğilimindedirler(Dönmez,1985).

Bu araştırma ile ortaöğretimde okuyan takım sporları ile uğraşan sporcu öğrencilerin spor branşlarına göre kişilik özelliklerin incelenmiştir. Bu araştırma spor alanı ve Tokat ilinde yapılması bakımından önemlidir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmada öğrencilere uygulanan “ Eysenck Kişilik Envanteri” araştırmanın amaçları doğrultusunda güvenilir bilgiler sağlayabilecek özelliktedir.

2. Öğrencilerin Uygulanan Ölçme Aracına Doğru ve Objektif Cevaplar verdikleri ve gerçek düşüncelerini yansıttıkları varsayılmaktadır.

3. Araştırmanın örnekleme, evreni temsil edebilme niteliğindedir.

1.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma Tokat ili ile sınırlıdır. Bu araştırma anketten elde edilecek verilerle sınırlıdır.

2. Bu araştırmada deneklere “Eysenck Kişilik Envanteri” uygulanacaktır.

3. Araştırmaya katılan deneklerin isimleri gizli tutulacaktır.

4. Bireylere uygulanacak anket her birey için bir defaya mahsus olacaktır.

5. Araştırma 2007-2008 Eğitim- Öğretim yılında Tokat il merkezindeki farklı liseler de öğrenim gören lisanslı aktif sporcu öğrencilerle sınırlıdır.

Bireyler tarafından cevaplandırılacak anket objektif ve sınırlı zamanlar içerisinde cevaplandırılacaktır.

Araştırmada ulaşılabilecek bulguların yorumlanmasında araştırmaya katılan öğrencilerin anket maddelerinde verdikleri cevapların içten, doğru ve güvenilir nitelikte olacağı sayıtlısından hareket edilecektir.

1.6. Tanımlar

Spor: beden eğitimi faaliyetlerini özelleştirerek çeşitli branşlarda somutlaşmış, üst düzeyde yapıldığında fizyolojik, psikolojik, estetik, teknik özellikleri gerekli kılan yarışmaya dayalı ve katı kurallarla çevrili bir etkinliktir (Aracı, 2001:3).

Kişilik: bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir (Cüceloğlu,1993:404).

Extraversion, Dış dünyayla kolay ilişki kurma ve duygularını yansıtmaya niteliklerine sahip olma durumu (Gürün, 1991).

İntroversion, Dış dünyaya kapalı, utangaç ve iç yaşamla fazlaca meşgul olma durumu (Erkuş, 1994:144).

Nevrotiklik: temelsiz kaygı, gerilim ve duygusal dengesizlikle tanımlanan bir kişilik özelliğidir (Budak, 2005:530).

Psikotik: Sıklıkla semptomları psikoza özgü olan veya psikoza benzeyen rahatsızlıklarda niteleyici bir sıfat olarak kullanılır. Burada ölçüt kişinin gerçekliklerle bağıdır(Budak, 2005:620)

İçedönük: içine kapalı, kendi üzerine kıvrılmış olma durumu(Gürun,1991:69).

Beden eğitimi: bireyin beden ve ruh sağlığını korumaya beden becerilerini geliştirmeye yönelik, gerektiğinde çevresel koşullara ve katılımcıların özelliklerine göre değiştirilebilen esnek kurallara dayalı oyun, cimmastık gibi spora dayalı alıştırma ve çalışmaların tümünü kapsayan geniş tabanlı bir etkinliktir (Harmandar, 2004).

1.7. İlgili Araştırmalar

1.7.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar: Konuyla ilgili olarak yurt dışında yapılmış ulaşılabilen araştırmalar şunlardır;

Fletcher ve dowell (1971), tarafından atletler ve atlet olmayanlar arasındaki kişilik özellikleri farkını ölçmek üzere lise birinci sınıfta okuyan toplam 950 erkek öğrenciye Edwards Kişisel Tercih Envanteri (EPPS) uygulanmıştır. Sportif etkinliklerde bulunanlar(atletler), sporcu olmayanlara göre başatlık, düzen ve saldırganlık gereksinimlerine ilişkin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Wendt ve Patterson (1974) yapmış oldukları çalışmada 21 takım sporcusu ve 21 bireysel spor yapan bayan sporcuya Edwards Kişisel Tercih Envanteri uygulamış sporcuların kişiliklerine yönelik çalışma sonunda önemli bir fark bulunamamıştır.

1975 yılında Ellison Freischlag tarafından yapılan çalışmada, basketbol, beyzbol, futbol oyuncular, atlet ve sporcu olmayanlardan oluşan 84 öğrenci seçmiştir. Bernreuter kişilik envanteri (BPI) uygulanmıştır. Ancak canlılık, nörotik eğilimler, kendine yeterlik, içe-dışa dönüklük, başatlık, güven ve hoşsohbetlilik

değişkenleri açısından sporcu ve sporcu olmayanlar arasında önemli bir fark bulunamamıştır.

Stoner ve Bandy yapmış oldukları çalışmada 30 bireysel sporcu, 30 takım sporcusu ve 30 sporcu olmayan bayan denek grubuna Edward Kişisel Tercih Envanterini uygulamışlar, sporcuların kişilik özelliklerinden 15 ihtiyaç örüntüsünün denekler arasında değişmediğini tespit etmişlerdir. Sporcu olan ve olmayanlar arasında dört ihtiyaç farklılığı bulmuş, sporcu olmayanlarda takım sporlarında yüksek bulunan uyarlılık ihtiyaçlarına karşılık başkalarını anlama değişiklik ve karşı cinsle ilişkiler ihtiyaçları yüksek bulunmuş, ayrıca bireysel sporlara göre duyguları anlama ve değişiklik ihtiyaçları farklılık göstermiştir(Morgan, W.P.1980:56-59).

Geron, Furst ve Rotstein 1986 yılında yapmış oldukları çalışmada 379 sporcu olmayan erkek ile 273 erkek sporcu (Jimnastik, yüzme, koşu, tenis, basketbol, hentbol, voleybol, su topu ve futbol) olmak üzere 9 ayrı branştaki sporcuları cinsiyet ,yaş, etnik köken ve sosyo-ekonomik düzey bakımından araştırtma amacıyla Minnesota çok yönlü kişilik envanteri uygulayarak 29 değişkenden 17'sinde önemli farklar tespit etmişlerdir. Bir başka boyutta, sprinter koşucularda kaygı, rahatsız edecek derecede duygusallık ve heyecan yüksek çıkmıştır. Ayrıca bireysel sporlara katılan kişilik profili bakımından sporcu olmayanlardan daha farklı çıktığı halde takım sporlarına katılanların sporcu olmayanlarla kıyaslandığında daha az değişikende fark olduğu tespit edilmiştir.

Slusher, beş ayrı okuldaki sporcu ve sporcu olmayan lise öğrencilerine Minnesota çok yönlü kişilik envanteri ve Large Thorndike İntelligence testlerini uygulamıştır. Bu araştırma sonunda, güreşçi ve futbolcuların hem kendi grupları içinde hem de sporcu olmayanlara kıyasla en yüksek nörotik özellikleri gösterdikleri tespit edilmiştir. Morgan bir başka çalışmada 1966'da amatör dünya şampiyonasına katılan 12 ABD, 4 Kanada, 7 Güney Afrika güreşçi kolej öğrencileri arasında normal sayılan standartların altında bir nörotizm düzeyi bulmuştur(Başer, E.1986).

Harrington ve leffrode (2001) tarafından yapılan çalışmada içedönük öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinin dışadönük öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu ayrıca dışadönük öğrencilerin sosyal katılım düzeylerinin içedönük öğrencilerden yüksek olduğu bulunmuştur.

Redman ve ark.(2002) Yapmış oldukları çalışmalarında bayan deneklere göre erkek deneklerin nörotizm puanlarının önemli derecede düşük olduğunu, erkek deneklerin bayanlara göre daha dışadönük olduğunu tespit etmişler ve bayan deneklerin erkek deneklere göre daha nörotik eğilimler gösterdiğini gözlemlemişlerdir. Yaptığımız çalışmada da aynı sonuca ulaştığımızdan bizim çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Allin ve ark.(2006) tarafından yapılan çalışmada vaktinden önce doğan genç yetişkinlerin kişilik özellikleri Eysenck Kişilik Envanterine göre incelenmiş, çalışma sonucunda erken doğanların normal doğanlara göre dışadönüklük sonuçları düşük, nevrotiklik ve yalan sonuçları yüksek çıkmıştır. Psikotiklik bakımından iki grubun sonuçları arasında anlamlı düzeyde fark bulunamamıştır.

1.7.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar: Konuyla ilgili olarak yurt içinde yapılmış ulaşılabilen araştırmalar şunlardır;

Söylemez (1982) tarafından yapılan çalışmada, ölüme bağlı baba kaybının, ergenlik dönemindeki çocuklarda uzun süreli etkileri, Eysenck Personality Questionnaire ve Eysenck- Wilson kişilik testleri uygulanarak araştırılmıştır. Denekler babalarını en az üç yıl önce kaybetmiş anneleri ile birlikte olan çocuklardı. Kontrol grubu olarak aynı okuldan aynı yaş dönemi içindeki babaları ile büyüyen bütünlüğünü korumuş ailelerin çocukları seçildi. Sonuç olarak, babası ölmüş erkek deneklerin kontrol grubu ile kıyaslandığında hiçbir farklılık görülmemiştir. Babası ölmüş kız deneklerin “başarıya yönelik olma” ve “suçluluk” puanları kontrol

deneklerine göre daha yüksek bulunurken, babası ölmüş kız deneklerin kontrol grubuna kıyasla daha az saldırgan oldukları saptanmıştır.

Göktürk (1985) yapmış olduğu çalışmada, nörotik çocukların anne babalarında kişilik yapısı ve tutumunu incelemiş, 30 nörotik çocuğun anne, babalarında ve 30 normal çocuğun anne babalarına Eysenck Kişilik Envanteri uygulanmıştır. Nörotik çocukların anne babalarının kişilik özelliklerinin normallere kıyasla ileri derecede anlamlı olarak nörotik nitelikte bulunduğu saptanmıştır.

Bayar uygulamış olduğu Eysenck Kişilik Envanteri ve Guilford-Zimmerman mizaç Envanterinin coşkusal denge, genel etkinlik ve nesnellik boyutlarını atlet olan 100 üniversite öğrencisine uygulamıştır. Atletlerin kişilik özellikleri olarak Psikotiklik, nevrotiklik ve dışa-içe dönüklük açısından anlamlı bir fark bulamamıştır. Guilford-Zimmerman Mizaç Envanteri sadece deneme grubuna uygulanmış, coşkusal denge ile Eysenck Kişilik Envanteri'nin nevrotiklik boyutu arasında ters yönde yüksek bir ilişki bulunmuştur.

Coşkuntürk (1988) yılında yapmış olduğu çalışmada 30 kişilik birden çok milli olmuş ve halen milli takımda olan, bir başka 30 kişi ise milli olmamış toplam 60 sporcuya Rosenberg kendine güven ölçeği dört çözülebilir ile bir çözülemez maddeden oluşan anogram kümesi ve Başerin performans motivasyon testini uygulamıştır. Kendine güven, kararlılık ve başarı gibi kişilik özelliklerinin sporcuların performansları üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir.

Tiryaki ve Eğlenoğlu (1991) tarafından yapılan çalışmada basketbol oyuncularının kişilik özellikleri Eysenck Kişilik Envanterine göre incelenmiştir. Yaşları 17-25 arasında değişen 10 oyun kurucu, 24 forvet ve 14 pivot'un kişilik özellikleri karşılaştırılmış ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur.

Yakupoğlu (1997) tarafından yapılan çalışmada Basketbol ve Hentbol antrenörlerinin benzer ve farklı kişilik özelliklerini incelenmiştir. Sonuç olarak basketbol antrenörlerinin hentbol antrenörlerinden daha kararlı olduğu ortaya çıkmıştır. İki antrenöründe zeki, maceracı, değişikliğe açık, ileriye gören boyutlarında diğer boyutlara göre daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Basketboldaki oyun süresinin hentbol oyun süresinden daha kısa olması ve hücumların hentbol hücumlarına göre belirli sürelerle sınırlandırılmış olması basketbol antrenörlerinin daha kısa zamanda doğru kararlar alması zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu gerçek göz önüne alındığında basketbol antrenörlerinin kararlılık boyutunda hentbol antrenörlerine göre daha kararlı olmalarını bekleyebiliriz.

1997 yılında yazıcı tarafından yapılan yüksek lisans tezinde Karadeniz Teknik Üniversitesi öğrencilerinin kişilik özelliklerinin Eysenck'in kişilik kuramına dayalı olarak belirlenmesi araştırılmıştır. Bu araştırmanın temel amacı Karadeniz Teknik Üniversitesi öğrencilerinin kişilik özelliklerinin Eysenck'in kişilik kuramına dayalı olarak belirlenmesidir. Bu araştırmanın sonucunda öğrencilerin farklı kişilik yapılarına sahip olduklarını bu yüzden onlarla ilgili hizmetlerinde çok yönlü olarak sürdürülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

1998 yılında Selçuk ve Aydos tarafından yapılan çalışmada ise Ankara Polis Akademisi sporcu olan ve sporcu olmayan öğrencilerinin bazı kişilik ve davranış özellikleri incelenmiştir. Sonuç olarak dışa dönüklük ve içe dönüklük boyutunda grupların ortalama puanları arasında istatistik açıdan anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Sporcu olan grubun puanı sporcu olmayan gruba göre özgürlük ve özerlik boyutuna daha yakındır. Araştırmaya katılan grupların ortalama puanları arasındaki fark istatistik açıdan önemli bulunmamıştır. Grupların ortalama puanlarının saldırganlık boyutunda daha yakın olduğu gözlenmiştir. Araştırmaya katılan her iki gruba ait çıkarıcılık-sezgisel yakınlık, katılık-esneklik ortalama puanları arasındaki fark istatistik açıdan anlamlı bulunmamıştır.

1999 yılında yazıcı tarafından yapılan yüksek lisans tezinde serbest ve greko-romen stil genç milli takım güreşçilerinin kişilik özellikleri Eysenck Kişilik Envanterine göre araştırılmıştır . Araştırmanın amacı, genç güreş milli takımında yarışmacı olarak bulunan, serbest ve greko-romen stilde güreşen, yaşları 17–20 arasında olan sporcuların, kişilik yapısı olarak birbirlerine olan benzerlik ve farklılıkları ortaya koymaktır. Sonuç olarak, serbest ve greko-romen stil güreşçilerinin yaş ortalamaları arasında fark bulunamazken güreş yaşları arasındaki fark istatistik açıdan $*P<0.05$ önem seviyesinde bulunmuştur.

Koruç ve Bayar tarafından yapılan çalışmada farklı olabileceğini göstermek amacı ile voleybol, hentbol, atletizm ve taekvando sporu yapan ve milli olmuş sporcuların kişilik örüntüleri karşılaştırılmıştır. Voleybolcu kadınların yaptıkları spor gereği daha dışa dönük, risk alma eğilimi daha yüksek olduğu görülürken, atletlere göre daha katı yargılı, katı kuralcı ve daha sinirli olduğu görülmüştür. Voleybolcu kadınların taekvandocu kadınlarla karşılaştırıldığında ise anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Atlet kadınlar ile voleybolcu kadınların karşılaştırılmasında ise atletlerin voleybolculara göre daha içe dönük, ama maceracılık eğilimlerinin daha fazla, ilgilerinin daha geniş, voleybolculara göre atletlerin daha az katılık sergilediği gözlenmiştir. Hentbolcu erkekler ile atletlerin karşılaştırılması yapıldığında hentbolcuların atletlere göre; başkalarına karşı daha duyarsız hentbolcular görevlerini yerine getirmede ve işlerini başarmada atletlere göre daha fazla kaygı yaşamaktalar. Buna karşın atletlerin daha asi daha tahrik kar, daha ben merkezci ve daha idealist oldukları gözlenmiştir. Taekvandocu erkekler ile hentbolcular karşılaştırıldığında taekvandocuların hentbolculara göre daha duygusal, ben merkezli daha asi ve tahrik kar oldukları görülmüştür(Koruç, Bayar, 1992:355-359).

Başer tarafından yapılan çalışmada özürlü sporcularla normal sporcuların sportif performansları ve sportif performanslarına etki eden kişilik özellikleri testlere tabi tutularak belirlendi. Araştırma bulgularına göre, performans testlerinde özürlü sporcularla normal sporcular arasında yarışma derecesi ve bunu oluşturan

motor öğeler arasında bir fark bulunamamıştır. Özürlü sporcuların kendine güvenleri, kararlılıkları ve başarı motivasyonları normal sporculara oranla azdır. Özürlü sporcular, normal sporcular ile yakın fiziki kapasiteye sahip oldukları halde kişilik özelliklerindeki eksikliklerden dolayı yarışma anında tam performans sergileyememektedirler(Şare, 2002).

2002 yılında Özdüvecioğlu tarafından yapılan kamu ve özel sektör yöneticileri arasındaki davranışsal çalışma koşulları ve kişilik farklılıklarının belirlenmesine yönelik bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada Eysenck'in kişilikle ilgili modeli esasa alınarak kamu ve özel sektör yöneticileri arasındaki kişilik farklılıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, kamu sektörü yöneticilerinin daha inisiyatif sahibi olduğu, daha az yetki kullandığı, kamuda çalışanlar arasında daha az çatışmaların çıktığı belirlenmiştir ancak bu farklılıkların nedeni ortamın özellikleri ile açıklanamamaktadır. Farklılıklar istatistiksel açıdan anlamlı çıkmamıştır.

2003 yılında Bayar tarafından yapılan çalışmada spor yapan ve yapmayan bayanların kişilik özelliklerinin karşılaştırılması amacıyla yapılan çalışmada, 118 bireysel spor ve 73 takım sporu yapan sporcu öğrenciler ile 94 spor yapmayan bayanın kişilik özellikleri karşılaştırılmıştır. Çalışmada Minnesota Çok yönlü Kişilik Envanteri kullanılmıştır. Elde edilen bulgular spor yapan bayanların daha dışadönük, macerayı seven, risk alam özelliği yüksek, uysal, kuralcı, itaatkar, genelde daha katı, yetenekli, duygusal olarak dengeli ve kendilerine olan güvenin yüksek olduğunu göstermektedir.

2003 yılında Kuru tarafından yapılan çalışmada farklı statüdeki beden eğitimi bölümü öğrencilerinin kişilik özellikleri incelenmiştir. Araştırmanın amacını Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksekokulunda okuyan milli sporcular ile sadece beden eğitimi derslerine katılan öğrencilerin kişilik özellikleri bakımından anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgulara göre milli sporcular ile milli olmayan sporcular arasındaki kişilik özellikleri, cinsiyet,

ferdi ve takım sporu yapma, milli olup olamama değişkenleri arasında manidar bir fark bulunmamıştır.

2006 yılında Akdoğan, Arslan, Bayraktar tarafından yapılan çalışmada ise Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencileri ile Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre kişilik özelliklerini incelemişlerdir. Bu çalışmanın amacı G.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören öğrenciler ile G.Ü. Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre kişilik özellikleri arasında fark olup olmadığını incelemektir. Sonuç olarak; cinsiyet ve bölüm değişkenleri ile psikotizm, nörotizm ve dışa dönüklük özellikleri arasında manidar düzeyde bir takım farklılıklara rastlanmıştır. Spor, müsabaka, rekabet ortamı vb. koşulların öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlerin ve cinsiyetlerinin ölçeklerden aldıkları puanların üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Çiğdemoglu (2006) tarafından yapılan çalışmada, farklı lise türlerindeki lise birinci sınıf öğrencilerinin akran baskısına uğrama düzeyleri ve dışadönüklük kişilik özellikleri incelenmiştir. Öğrencilerin akran baskısına uğrama düzeylerini ölçmek için Akran Baskısı Ölçeği, özsaygı düzeylerini ölçmek için Coopersmith Özsaygı ölçeği kısa formu, dışadönük kişilik özelliklerini ölçmek için Eysenck Kişilik Envanteri Dışadönüklük alt testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, farklı okul türlerinde okuyan öğrencilerin akran baskısına uğrama düzeyleri arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin akran baskısına uğrama düzeyleri ile özsaygı düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin özsaygı düzeyleri ile dışadönüklük kişilik özelliği arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Beden Eğitimi

Beden eğitimi bireyin beden sağlığını ruh sağlığını, beden becerilerini geliştirmeye yönelik, gerektiğinde çevresel koşullara ve katılımcıların özelliklerine göre değiştirilebilen esnek kurallara dayalı oyuna, cimmnastiğe, spora dönük alıştırma ve çalışmaların tümünü kapsayan geniş tabanlı bir etkinliktir(Aracı, 2006:3).

Beden eğitimi vücudun yapı ve fonksiyonunun geliştirilebilmesi, eklem ve kasların kontrolü ve dengeli bir biçimde gelişmesini sağlayan, boş zamanları değerlendirmeyi, fizik gücü en ekonomik tarzda kullanmayı, dolayısıyla organların kontrolünü, metotlu bir şekilde hareket etmeyi öğreten bir faaliyet sistemidir. İnsanların bedenlen, ruhen ve fikren gelişmesini, organizmanın bütünlüğünü zedelemenden dengeli bir şekilde gelişmesini sağlayan, bireyi kendisine ve bulunduğu topluma yararlı bir insan olarak yetiştiren bilimsel beden faaliyetlerine beden eğitimi denir(Açak, 2005:9).

2.2. Spor

Spor, başarıyı genişletme ve yarışmada üstün gelme amacını içerir. Bunun için bedensel açıdan daha yetenekli olanların seçilmesi ve seçilenlerin sürekli ve yoğun bir eğitimle yetiştirilmeleri gerekir. Spor, gerçek anlamda başarı gücünün artırılması ve kişisel açıdan en yüksek noktaya çıkarılması yoluyla gösterilen yoğun bir çabadır. İçinde rekabet duygusunu barındıran spor, üst düzey bir performansı gerektirir. Spor yapan birey ve gruplar, sonuç itibariyle rakipleriyle, zamanla, doğa koşullarıyla veya kendileriyle yarışırılar.

Spor, tesis, öğretim, eğitim, malzeme ve spor organizasyonlarından ibaret olan temel faktörlerin bir arada bulunduğu ortamda vardır ve gelişir(Aracı,2006:4).

2.3. Beden Eğitimi ve Sporun Önemi

Günümüzde beden eğitimi ve spor yetişmekte olan nesillerin temel kaynağı olan insanın fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini amaç edinen ve genel eğitimin tamamlayıcısı ve ayrılmaz bir parçası olarak görülen bilinçli ve planlı faaliyetlerdir (Yıldıran, Yetim, 1996:33-36).

Beden eğitimi ve spor, genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. İnsanın yaşam boyu sağlam ve sağlıklı kalması için gerekli olup, etkin ve yararlı boş zaman değerlendirme biçimlerinden biridir (Köknel, 1983:200).

Günümüzde beden eğitimi ve sporun önemini üç yönden ele almak mümkündür.

- * Sağlık açısından
- * Estetik yönden
- * Felsefi ve pedagojik yönden

Sağlık açısından önemi: yaşam grafiği içinde birçok insan ekonomik hayatını bedensel gücü ile kazandığı gibi birçok insanda zihinsel gücü ile kazanmaktadır. Bu iki tür insan hayatı içinde beden eğitimi aynı derecede geçerli ve önemlidir. Aynı zamanda beden eğitimi zihinsel, bedensel fonksiyonların gelişmesinde en önemli araçtır (Çöndü, 1999:21).

Sistemli ve programlı bir şekilde uygulanan bedensel etkinliklerin ardından kişinin bedensel birtakım rahatsızlıklarıyla ilgili algılamasını olumlu yönde değişmesi ve buna paralel olarak kendisini fiziksel açıdan iyi ve sağlıklı hissetmesi, fiziksel iyilik haline yönelik etkinin işaretidir. Düzenli olarak yapılan spor sadece fizisel değil, psikolojik bir takım değişkenlere de yol açmaktadır (İkizler, 2002:8).

Estetik önemi: bugün her insanın güzel bir vücut görünüşüne ihtiyacı vardır. Bu durum ayrıca bayanlar arasında daha yaygın bir ihtiyaç olmuştur. Erkeklerde de

bu duygu küçümsenmeyecek kadar ileridir. Ayrıca insan vücudunun oranlı ve düzenli gelişimi her dönemde birçok sanata konu olmuştur (Çöndü, 1999:21).

Felsefi ve pedagojik önemi: kişiyi toplumsal yönden geliştirmek için ruhsal, bedensel ve zihinsel çalışmalar birbirine bağlı ve paralel olarak ele alınmalı ve asla yarı ayrı düşünülmemesi gerekir (Çöndü, 1999: 21).

2.3.1. Çocuk ve Gençler İçin Spor Eğitiminin Önemi

Spor kişisel yönden çocuk ve gençlere bedensel, ruhsal, toplumsal, zihinsel, duygusal, sağlık, ahlak, güven, disiplin, kültür, zevk gibi özellikler kazandırır. Dinamik ve sağlıklı bir toplum yaratılmasında sporun önemi büyüktür (Altınok, 1995:5-6).

1. Spor etkili ve çekici bir eğitim unsurudur.
2. Bireyi topluma hazırlar.
3. Bireyin mevcut yapısını geliştirici ve eğitici rol oynamasını yanında fikir ve ruh eğitiminde önemli bir rolü vardır.
4. Genç nesillerin yapıcı, yaratıcı ve üretici olmasında sosyal kaynaşma ve kültürel kalkınmaya büyük etkisi olmaktadır.
5. Kişiyi toplumun en önemli ve onurlu bir üyesi yapar.
6. İyi alışkanlıklar edinmede önemli bir rolü vardır.
7. Bedensel ve ruhsal bir eğitim aracıdır.
8. İnsanın nitelikleri geliştirip üretim ve uygarlık yarışında daha başarılı hale gelmeyi sağlar.
9. Kişilere hem statü kazandırır, hem de gelir düzeyini artırır.
10. Yetenek esaslarına göre fırsat eşitliği sağlar.
11. Spor eğitimi bireyleri iyi ve nitelikli hale getirip onları gerekli bilgi ve yeteneklerle donatmakla kalmayıp sosyal çevrenin değişimine hız kazandırır.
12. Başarıyı arttıran en önemli husustur.
13. Toplamların eğitim ve kültür düzeylerini artırır.

14. Bir rekabet mücadelesi işbirliği ve uyum sağlar.
15. Sosyal hayatın ve sosyal çevrenin en önemli ögesidir.
16. Sağlıklı olmanın en önemli koşulu spora erken yaşlarda başlamaktır.
17. Spor yapanların hareket sistemleri daha sağlam ve esnek olmaktadır.
18. Spor yapanların kendilerine güvenleri daha fazladır.
19. Spor kötü alışkanlıklardan daha kolay kurtulmaya yardımcı olur.
20. Spor bir tedavi yöntemidir.

Çocuk ve gençlerin her bakımdan gelişmesinde önemli bir rol oynamakta büyüme çağındaki çocuklar için bedensel sağlık, fizyolojik gelişme, iyi bir kişiliğin oluşması ve ruh sağlığı bakımından yararlı ve gereklidir (Aracı,2006:6).

Spor ortamı içinde birey kendi yeteneklerini ve başkalarının yeteneklerini tanımayı, eşit koşullarda yarışmayı, yenilgiyi kabullenerek başkalarını taktir edebilmeyi, kazandığı zaman mütevazî olabilmeyi, başkalarına yardım etmeyi, doğayla ve zamanla yarışarak zamanını ve emeğini en uygun şekilde kullanmayı öğrenir(Öztürk,1998:79). Spor, isteğe bağlı olarak yapılan egemen değerler ve normların damgasını vurduğu bedensel bir harekettir (Atalay, 1998).

Spor düzgün ve sürekli yapıldığı zaman kendiliğinden ortaya çıkan sonuçlardan biri sağlıktır. Bu sporun düzgün ve düzenli yapıldığı her yer ve zamanda görülmüştür. Sağlık sözüyle genelde, ilkin anlaşılan beden sağlığıdır. Oysa sağlık bir bütündür ve insanın psişik ve tinsel yaşamını da kapsar (Erdemli, 2002:30).

2.3.2. Takım Sporları ve Eğitsel Değerleri

Takım sporlarında başarıya ulaşmak için sporcuların özel yeteneklerinin yanında kişisel özelliklerinin de bilinmesi ve ona göre sporcu yönlendirilerek takım için daha faydalı olması sağlanabilir.

Basketbol: basketbol oyunu dikdörtgen şeklinde bir alanda beşer kişilik iki takım arasında oynanır. Her iki takımın amacı oyun kurallarına uyarak topu rakip takımın sepeti içine atmaktır. Ayrıca karşı takımın topa sahip olmasına ve sayı yapmasına engel olmaktır. Basketbol ister amatör, isterse profesyonelce oynansın tüm oynayanlar olumlu etkiler bırakır. Bireyin fiziksel özelliklerinin yanı sıra, psikolojik ve sosyal anlamda da güçlenmesinde de büyük katkıları vardır. Basketbol, dünyanın her yerinde her yaş grubundaki milyonlarca insanın oynadığı, seyirci olarak izlediği vazgeçilmez bir spor dalıdır.

Basketbol, bünyesindeki fiziki, eğitsel, psikolojik ve sosyal değerleri ile insanların eğitiminde büyük rol oynar. Basketbol dayanıklılık, kuvvet, sürat, beceri ve hareketlilik gibi fiziki gücü özelliklerini çocukluk ve gençlik çağlarından başlayarak, amaçlı çalışmalarla istenen bir biçimde geliştirilir ve yetişkinlik çağında da pekiştirilerek üstün bir düzeye getirir. Teknik ve taktik çalışmaların oyun içerisinde sürekli değişen pozisyonlarda uygulama zorluğu, koordinasyon, reaksiyon gibi özelliklerin gelişmesinde de büyük bir etkidir. Organizmanın genel olarak güçlendirilmesi, bedeni bozuklukları gidermede yarar sağlayacak ve sağlam bir organizma yaratacaktır. Oyun içerisinde bireylerin kişilik özellikleri kolayca saptanır ve öngörülen eğitici tedbirler zamanında alınabilir. Kişiler, uygun çalışmalarla, bilinçli bir disiplin, kolektif düşünce ve uygulama düzeyine getirilebilir ve kendi kendine iş yapabilme düzeyine eriştirilirler. Basketbol mücadele isteği, cesaret, bütünlüsk, iş birliği, doğruluk, kendine güven gibi özellikleri içerir. Bireyin, psikolojik ve sosyal davranışlarını olumlu yönde etkileyerek toplum için yararlı bir kişilik kazandırır(Aracı, 2006:226).

Voleybol, 1895 yılında William G. Morgan tarafından “Mintonette” adında eğlence amacı ile oynanan bir oyun olarak bulundu. Birçok değişiklik geçirerek günümüze gelen voleybol temel motorik özellikler ve zeka isteyen bir spordur. Bu sporda amaç topu kendi alanında yere düşürmeden rakip alana düşmesini sağlamak, rakip takım oyuncularının hata yapmasını sağlayarak sayı kazanmaktır(Vurat, 2000:13).

Voleybolun ilgi görmesinin nedeni her yaştaki insanın açık havada ve salonda bu oyunu rahatlıkla oynayabilmesidir. Voleybol sporunda oyunun çeşitli bileşenleri olan saha etrafındaki hareketler için: sürat ve çeviklik, smaç ve blok için, yüksek sıçrama yeteneği, voleybol için el bileği ve parmakların kuvveti gibi fiziksel gereksinimlere ihtiyaç duyulur. Voleybol herkes için bir oyun olup, serbest zamanları değerlendirme ve sağlık için yapılabilir. Ayrıca yarışma amaçlı elit bir spor dalı olarak da oynanabilir. Voleybol, sportif motor özellikleri ile insanları fiziksel yönden istenilen niteliğe ulaştırır. Teknik ve taktik zeka istenen pozisyonları ile yardımlaşmayı, birlikte hareket edebilmeyi, yani paylaşımcılığı aşılayan bir oyundur. Oyun şekli itibariyle, kendine güven ve cesaret duygusunu geliştirir. Kişiyi, planlı ve programlı, disiplinli bir çalışma içine iterek doğru karar verebilme duygusunu geliştirir. Voleybol oyunu ile sosyalleşmeye adım atmış olan birey kendine kişilik kazanmada büyük bir şans vermiş olacaktır(Aracı, 2006:268).

Hentbol oynaması kolay olduğu kadar, belirgin psikolojik, sosyal, fiziki ve pedagojik değerleriyle gençliğin en çok sevdiği oyunlardandır. Motorik özelliklerin (dayanıklılık, sürat, beceri, hareketlilik, sıçrama) merkezi sinir sisteminin gelişimi için hentbol oyunu en kuvvetli uyarıcıdır. Organizmanın genel olarak kuvvetlendirilmesi ve duruş bozukluklarına karşı etkin bir tedbirdir. Hentbol oyunu kişinin, birlikte düşünme, birlikte hareket etme ve paylaşma duygusunu geliştirir; zamanla alışkanlık haline getirir. Oyuncu, kendi ilgi ve isteklerini takımın gereklerine uydurmak zorunda kalarak işbirliği düzeninde çalışmaya itilir. Hentbol kişilik eğitimi üzerinde büyük etkinlik gösterir; bireyin irade gücü, cesaret, azim, dürüstlük gibi özelliklerini geliştirir. Hentbol oyunu, kız ve erkek tüm çocuk, genç ve yetişkinlerimiz için mükemmel bir spor dalıdır(Aracı, 2006:316).

Futbol oyun alanının genişliği, oyun süresi, oyuncu sayısının fazlalığı ve kuralların zenginliğiyle oynayanlar açısından çok yönlü davranışları içermektedir. Seyri zevk ve heyecan verdiğinden seyredenler tarafından da büyük ilgi görmekte, kitleleri etkisi altına almakta, coşku yaratabilmektedir. Futbol; çocuğun, gencin,

yetişkinin fiziksel ve ruhsal olarak gelişimini olumlu yönde etkilerken, kişilik gelişimini de bir eğitim aracı olarak güçlendirmektedir. Öğrencinin enerjisini olumlu yönde değerlendirecek bir gruba ait olma, grup içinde davranış gösterme, işbirliği yapma, lidere ve kurallara uyma, kazanmayı ve kaybetmeyi kavrayabilme ve arkadaşları ile paylaşabilme, kendisine ve arkadaşlarına saygı duyma, kendine olan güvenini kazanma, fizyolojik olarak sağlıklı olma değerleri geliştirir. Oyunun içeriğini oluşturan bireysel teknik ve kondisyon, ayrıca grup halinde gerekli olan taktiksel çalışma içerisinde bireylerin ruhsal, fiziksel ve eğitsel anlamda sağlıklı oluşumlarında etkili bir spor, etkili bir eğitim aracıdır(Aracı, 2006:358).

2.3.3. Eğitim ve Spor İlişkisi

Bir eğitim şekli olarak sporu fiziki ve ruhi bir eğitim olarak düşünürsek spor ile eğitimin özdeş olduğunu belirtebiliriz. Eğitim, genel anlamı ile yetişkin nesiller tarafından sosyal hayata hazır olmayan nesiller üzerinde uygulanan bir işlemdir. Eğitim eğitimden faydalananların sosyal tabakalaşma piramidinde yukarı doğru hareketlilik kazanmaları ile elde edecekleri sosyal statü sayesinde meslek sahibi olmalarına da zemin hazırlamaktadır. Eğitim, bilgi, davranış ve kabiliyetlerin geliştirilmesi ve kazandırılması için uygulanan sürekli faaliyetler dizisidir. Toplum hayatını bu derece geniş kapsayan eğitim gibi bir disiplinin bir sistem içinde sosyal hayatta oynadığı rol büyüktür. Bu bakımdan sporu ve sportif faaliyetleri eğitim kapsamı içinde düşünmekteyiz (Erkal, 1992:83).

Eğitim sporun en önemli boyutlarından birisidir. Spor bu boyutuyla ele alındığında iki şekilde değerlendirilmesi gerekir: spor için eğitim ve eğitim için spor. Spor için eğitimde spor, amaçtır ve sporun üst düzeyde gerçekleştirilebilmesi için eğitimden yararlanır. Sporcu eğitimi, antrenör eğitimi, seyirci eğitimi, hakem ve spor yöneticilerinin eğitimi söz konusudur. Bu amaçla eğitim sporun hizmetindedir. Eğitim için sporda ise spor, eğitimin hedeflerine ulaşılması için kullanılan araçlardan sadece bir tanesi ama belki de en eğlencelisi ve doğru kullanıldığında en etkilisidir(Öztürk, 1998:13).

Sporcuların kişilik özellikleri incelendiğinde, birbirlerine benzedikleri ve bir grup olarak normalden çok büyük bir farklılık göstermedikleri saptanmaktadır. Bulunan fark herhangi bir özel niteliğin olup olmaması tarzında değil, derece farkı olarak ortaya çıkmaktadır. Bugün yarışma halindeki toplumlarda, atletlerde görülen hırs ve enerji, atlet olmayan kimselerde de vardır, ancak onlarınki değişik alanlara kaymıştır(Özbaydar,1983:205).

2.4. Kişilik Gelişimi ve Spor

Bireyler içinde yaşadıkları toplumu tüm öğeleriyle kabul ederek, toplumsallaşırken, toplumun kendine sunduğu kurallar çerçevesinde de kişiliklerini bulurlar. Kişiliğin gelişimi, önemli ölçüde bireyi saran toplumsal çevreyle belirlenmekte, toplumsal çevrenin koyduğu sınırlar içerisinde kesinleşmektedir.

İnsanın kendini kanıtlamada kullanacağı iş alanı, zorunlu kurallarıyla kişiliğin özgürce gelişimini engellerken, spor ve diğer aktif etkinlikler, kişiye baskıdan uzak, sınırsız bir alan sunmaktadır. Alanın sınırsızlığı, kişinin iş alanı dışındaki uğraşlar konusunda beğenisine dayalı seçme şansını artırırken, sınırlamalarla çevrili iş modelinden farklı, karışmaya kapalı bir model içinde kendini tanıma, kanıtlama ve daha özgür bir ortamda kişiliğini yakalama şansını elde etmesine de yardımcı olacaktır.

Birey sportif etkinliklerde hem özgürlüğü tadar, hem de başkalarının özgürlüklerine saygılı olmayı, bir başka deyişle kendini kontrol etmeyi öğrenir. Sporda uygulanan otokontrolün kendisi spordur. İsteğe bağlı özgür organizma ile düşünce arasındaki bu gerçek etkileşim sporda oyuna dönüşür.

Kişinin sorumluluklarını üstlenebilme alışkanlığını kazanmasında bağımsız, güvenli bir kişilik geliştirmesinde sportif etkinliklerin tartışılmayacak derecede önemli katkıları vardır (Demirpolat, 1988:102).

2.5. 16-18 Yaş Grubunun Gelişim Özellikleri

Bu yaş grubunun gelişim özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Kızlar gelişimini tamamlamışlardır. Erkeklerde vücut bölümleri arasındaki denge kurulmuştur.
2. Kalbin gelişimi, damarlara göre daha yavaş seyreder. Uzun süreli ve aşırı yüklenmelerde yorulma olur.
3. Sinir, kas ve eklem koordinasyonu sağlanmıştır.
4. Dikkat süreleri uzamıştır.
5. Aşırı büyümeden dolayı çekinme ve üzülmeye söz konusu olabilir.
6. Yetişkinliğe özgü cinsel gelişim sürer. Kızlar erkeklerden 1-2 yıl öndedir.
7. Olayları yorumlama ve yargılama yeteneği gelişmektedir. Objektif davranmaya değer verir.
8. Grup içerisinde uyumlu olmaya özen gösterir.
9. Görev ve sorumluluk yüklenir.
10. Kendisini ve ailesini ilgilendiren konularda karar verebilir.
11. Özel yetenekleri belirginleşmiştir. Bu durumu benimser.

İlgi ve İhtiyaçları:

1. Erkekler güçlü, kızlar çekici ve güzel görünme eğilimindedir.
2. Spor yarışmalarında derece almaya özenir.
3. Hareketlidir. İyi dinlenmesi ve beslenmesi gerekir.
4. Kız- erkek karma etkinliklerden hoşlanır.
5. Karşı cinse ilgi üst düzeydedir.
6. İlgi alanlarını geniş tutmaya ve bu alanda etkili olmayı ister.
7. Büyükler gibi davranmayı ve özgür olmayı ister (Aracı, 2006:17).

2.6. Kişilik Tanımları

Kişilik bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir (Cüceloğlu, 1993:404).

Kişilik kelimesi, kısaca, bir kimsenin çevresindeki binlerce uyarıma cevapta bulunuşundaki özellikleri anlatır (Özbaydar, 1983:204).

Kişilik, insanın dirik bir bütünlük içinde süreklilik gösteren özellikleri ve çevresine uyum biçimidir. Kişiliksiz insan yoktur, ama kişilik bozukluğu gösteren insan olabilir(Rappoport, 1972).

İnsan, kalıtsal olarak gizilgüçlerle doğan; çevresiyle etkileşerek bu gizil güçlerini geliştirebilen; ulaştığı yeterlilikleriyle yeni kültürel değerler yaratabilen bir canlıdır. Her insanın kendine özgü bir kişiliği vardır. Bu yüzden insanlar, birbirlerine benzemezler(Başaran, 1998:28).

Temel olarak kişilik psikolojisi, kişi olmak ne anlama gelir? Sorusunu sorar. Diğer bir deyişle biz bireyler nasıl benzersiz olabiliyoruz? Kendisi olmanın doğası nedir? Kişilik psikologları bu heyecan verici soruya, bireyin nasıl ve neden kendilerine göre davranışta bulundukları konusundaki sistematik gözlemler yoluyla yanıt vermekteler. Kişilik psikologları, gerçek insanların düşünceleri, duyguları ve davranışları yerine, soyut felsefi ve dinsel fikirlerden sakınma eğilimdedirler. Kişilik, kar ve zarar, ruh ve tin ya da moleküller ve elektromanyetizma gibi psikolojik olmayan konseptlerde genellikle incelenmez. Bilinçsiz yönlerle etkilenme, kimlik duygusu sağlayan ego güçlerinden etkilenme, biyolojik varoluş, deneyimlerle ve çevreyle koşullandırılma ve biçimlendirilme, kognitif boyut ve bireyin özel olması, becerileri ve yatkınlıkları ile birey bir kişiliktir (Friedman,2002:1-3).

Kişilik insanların diğerlerini nasıl etkilediklerini, kendilerini nasıl gördüklerini ve değerlendirdiklerini, dış ve iç ölçülebilir özelliklerinin neler olduğunu ve birey durum etkileşiminin nasıl gerçekleştiğini açıklayan bir terimdir. Tanımdaki unsurları ayrı ayrı inceleyelim:

1. Diğerlerini etkileme: insanların başkalarını etkilemeleri temelde dış görünüşe dayanır. Boy uzunluğu, kilo, göz, ten, saç rengi ve diğer fiziksel özellikler bireylerin dış görünüşleriyle diğer insanlar üzerinde farklı etkiler bırakmalarına yol açar.

2. Kişilik özellikleri: davranışta fiziksel özelliklerden daha önemli bir konu kişilik özellikleridir. Örgütlerde kişilik özelliklerinin iş başarımına etkisini belirlemek amacıyla yapılan araştırmalar sonucu beş önemli kişilik özelliği belirlenmiştir.

Bunlar:

- a) Dışa dönük: sosyal, konuşkan, girişken
- b) Uyumlu: iyi huylu, iş birliğine yatkın, güven verici,
- c) Bilinçli: sorumlu, tutarlı, başarıya dönük, güvenli
- d) duygusal: olumsuz bir yönden ele alınmış olup gergin, güvensiz, sinirli
- e) Denemeye açık: Hayal gücü yüksek, duyarlı, entelektüel.

3.Kendini tanıma: İnsanların kendilerini anlama davranışlarına kendini tanıma denir. Kendi ya da benlik kavramı kişiliğin içerden görünümü demektir. Kendini tanımanın “kendine saygı” ve “ kendine yeterlilik” olmak üzere iki yönü mevcuttur.

Yapılan araştırmalar kendine saygısı yüksek olan insanların kendilerini eşsiz, yeterli, güvenli, güçlü gördüklerini ve etrafındaki bireylerle bağlantı kurabildiklerini ortaya çıkarmışlardır(Yüksel, 2006:57).

Kişilik, bir kişinin davranışlarını zamandan zamana tutarlı yapan ve rekabetçi durumlarda diğer insanların karşı çıktığı iç etkenlerin çoğu ya da azında oluşmaktadır. Bu tanımda dört anahtar sözcük bulunur:

- 1- Kararlılık: kişilik zamanla göreceli olarak sabit ya da değişmeden kalır.
- 2- İç durum: kişilik içimizdedir ancak nasıl davrandığımız, kişiliğimiz tarafından belirlenir.

3- Tutarlılık: eğer kişilik zamanla sabit kalıyorsa ve eğer kişilik davranışı belirliyorsa, o halde insanların dürüstçe tutarlı davranmasını bekleriz.

4- Farklılık: kişilikten söz ettiğimizde, benzer durumlarda insanları farklı davranmaya yönelten kayda değer bireysel farklılıkların olduğunu varsayabiliriz.

Bunların hepsinde gerçeklik vardır. Bu nedenle oturmuş kişilik, soyaçekimin, çocukluk deneyimlerinin, kişinin kendi kavramlarının gelişiminin ve özel öğrenim deneyimlerinin karmaşık yapısına bağlıdır (Eysenck, 2004:445).

Kişiliği, bir kişinin çevreye intibakını belirleyen karakteristik davranış örüntüleri ve düşünme biçimleri olarak tanımlacağız. Tanımdaki karakteristik kelimesi, davranışta bir tutarlılığın olduğunu insanların birçok farklı durumda belli şekillerde davrandığını ya da düşündüğünü ima etmektedir (Atkinson,1995:523).

Kişilik bazıları tarafından, bireyin kendi çevresini düzenlemeye çaba göstermeye odaklanması olarak görülür. Başkaları için kişilik, benzersiz olan kişi hakkındaki şeyleri gösterir; kişiyi başkalarından ayıran şeyler. Birçok teorisyen için kişilik hala, kişinin özüdür. Bu da, kişinin gerçekte ne olduğudur; bu kişinin en tipik, en derin karakteristiğidir (Hall,1985:3-5).

Kişilik olgusunu ve ilgili konuları tek boyutlu kavramlar olarak anlamak, irdelemek ve değerlendirmek mümkün değildir. Kişilik soyut bir kavram olmaktan çok, bireyin günlük davranışlarında gözlenebilen somut bir kavramdır (Geçtan, 1996:27).

Kişilik bir bireyin tüm ilgi, tavır ve yetenekleriyle dış görünüşünün ve çevresine uyum biçiminin özelliklerini içeren bir kavramdır (Yavuzer, 1982:287).

Kişiliğin insanın kendine özgü olan ve onu başkalarından ayıran özellikleri olduğu söylenebilir. Yapılan tanımlarda kişilik, “bir insanı başkalarından ayıran bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerin bütünü” olarak değerlendirilmiştir. Başka bir deyişle, kişilik kavramından, bir insanı nesnel ve öznel yanlarıyla diğerlerinden

farklı kılan duygu, düşünce, tutum ve davranış özelliklerinin tümü anlaşılır (Aral ve ark. 2001: 13).

2.7. Kişilik Kavramının Temel Özellikleri

Bireyi diğer kişilerden ayıran, bireye özgü ve tutarlı olarak gösterilen davranış özelliklerinin kişiliği oluşturduğu kabul edilmektedir (Erden,2005:85).

1. Kişiliğin biyolojik, fizyolojik ve sosyal çevreden gelen özelliklerin bir birleşkesidir.
2. Kişilik özel, çevrenin ortaya çıkardığı bir olgudur. Özel çevre, içinde bulunulan grup, eğitim çevresi, medya vb. olabilir.
3. Kişilik bireysel dengenin bir ürünüdür. Bazı zamanlar dengesiz olmasında mümkündür. O zaman psikolojik rahatsızlıklar ortaya çıkar.
4. Kişilik belirli zaman dilimleri içinde gösterilen davranışların bir bütünüdür.

Kişilik davranışları yönlendirir ve yönetir. İnsan, kişiliğe ve çevrenin beklentisine göre davranır. Eğer birey, kişiliğe uygun davranmaz ise kişilik çatışması ortaya çıkar, bu durum da dengenin bozulmasına neden olur (Yüksel, 2006:62).

2.8. Kişilik Gelişimini Etkileyen Etmenler

Bireyin düzenli ve mutlu bir yaşam sürebilmesi ve toplum içinde bir yer kazanabilmesi, sağlıklı bir kişilik gelişimi ile olanaklıdır. İnsan yaşamında son derece önemli olan bu kavramın oluşumu ve gelişiminde etkili olan etmenler çeşitli araştırma ve incelemelere konu olmuştur. Kişiliğin oluşumu ve gelişiminde etkili olan çevresel ve kalıtsal etmenlerden hangisinin daha etkili ve bu etkenin nasıl

olduğu soruları pek çok araştırma ve incelemeye karşın günümüzde hala tam olarak yanıtlanmış durumda değildir (Temel, 2001:16).

2.8.1. Biyolojik Etmenler

Kişiliğin gelişmesinde troid bezi, börek üstü kapsülleri, hipofiz ve cinsel bezlerin salgıları önemli derecede etkiye sahiptir. Ayrıca kişiliğin birbirlerini tamamlayan katmanları arasında, iç salgı bezlerinden başka diğer katmanlarda biyolojik ağırlıklıdır. Katmanlar bedensel nitelikler, iç salgı bezleri, zeka içgüdü ve dürtüler, güdülerden kaynaklanan duygulanım ve coşkulanım ile kişiliğin benliği olarak sıralanır. Bu katmanlarda duygu, algı, öğrenme, konuşma, anlatım, bellek, yargı, düşünce, zeka, motor tepkiler, duygu tepkileri, görüntü, giyim, davranış özellikleri, ahlak ve inanç biçimleri bir insandan diğerine değişebilir. İnsanın kişiliği bunların ruhsal ya da biyolojik niteliklerinden ağır basanına göre şekillenir(Aral ve ark.2001:27).

Kişilik gelişiminde etkili olan doğuştan gelen özellikleri, genlerle ana babalardan çocuklara geçen özellikler, çevresel etmenleri ise doğumdan ölüme değin bireyin ana- babası, akranları ve diğer bireylerle olan ilişkileriyle, yaşam boyu deneyimleri oluşturmaktadır (Bacanlı, 1999:69).

Soyaçekim ve kalıtımın kişilik gelişimindeki en önemli rolü zekada ortaya çıkmaktadır. Çünkü zeka, diğer kişiliği oluşturan etmenlerin gelişmesi için gereklidir. Kişinin yeni durumlar, engel ve sorunlar karşısında deneyimlerden ve öğrendiklerinden yararlanarak gerekeni yapması, yeni çözümler bulabilmesi temel zihinsel işlevler gerektirir. Diğer önemli bir etken olan benlikse insanın özellikleri, amaç ve beklentileri, yetenek ve olanakları, değer yargıları ve inançlarından oluşmakta olup, durağan değildir. Bireyin bedensel yapısı hakkındaki yargıları, yaşlıtlarına göre kendisini güzel ya da çirkin, zayıf ya da şişman, çevik ya da hantal olarak algılaması onun kişiliğini etkiler(Aral ve ark. 2001:27).

Yetenekler, kişiliği kişinin kendisini tanıması yönünden etkilemektedir. Ayrıca güdülenmeyi sağlayarak, bireyin yeterlilik duygusu geliştirmesine neden olurlar. Kişiliği ve toplumsal davranışları derece derece etkileyen cinsiyetse, kişinin cinsiyete uygun davranışlar benimsemesini sağlayarak kişiliğe yön verir. Gerçekte bireysel farklılıkların çoğu biyolojik temelli ve genetik bağlantılıdır. Ancak kişiliğin toplum ölçülerine göre şekillenmesinde çevresel etkenlerin rolü de büyüktür(Aral ve ark. 2001:27).

Kalıtım, doğuştan elde edilen fiziksel yapı, cinsiyet, güzellik, kas ve refleks kapasitesi, enerji düzeyi, insanın biyolojik ritmi gibi anne-babadan devralınan biyolojik, fizyolojik ve psikolojik özelliklerdir. Kalıtım yaklaşımı bireyin kişiliğini kromozomlarla mevcut genlerin moleküler yapısının belirlediğini iddaa eder. Bunlarla ilgili araştırmalardan birinde küçük yaşlardaki çocuklarda davranışları destekleyen genetik özellikleri araştırmaktır. Küçük çocuklar üzerinde yapılan araştırmalar kalıtımın gücünü ortaya koymuştur. Özellikle utangaçlık, korku, saldırganlık gibi davranışların izleri kalıtsal genetik özelliklerde bulunmuştur. Bu bulgular, insanın genlerden gelen saç ve göz rengi gibi kişilik özelliklerinin de genetik kodlarda yer alabileceğini düşündürmektedir (Yüksel, 2006:58).

2.8.2. Sosyal Etmenler

Çocuk doğumdan itibaren yaşadığı çevrenin tümünden etkilenir. Kişiliği oluşturan katmanlardan son dördü sosyal içeriklidir. Bunlar: kişiliğin dışarı yansıyan, başkaları tarafından algılanan duygu, düşünce, tutum, hareket ve eylemleri, kişiliğin toplum değerleri, kuralları ve ahlaki değerleri, kişiliğin kendini olduğu gibi kabul ettirdiği yöntem, yol ve ürünleri kişinin evrendeki yerini ve değerini saptamasıdır.

Çocukluktan itibaren bu katmanlar oluşurken çocuğun duygusal ve fiziksel gereksinimlerine sürekli cevap veren anne tutumu önemlidir. Kişiliğin biçimlenmesinde en önemli çevresel etken olan aile, özel davranışların

kazanılmasında rolü olan övgü ve cezaların kaynaklandığın ve kullanıldığı ortamdır. Ailede model alma ve örnek alma ile anne-baba tutumu kişiliği etkiler. Öyle ki burada sadece anne babanın çocuğa karşı tutumu değil, yakın aile çevresi ve kardeş ilişkilerinin de önemi büyüktür(Aral ve ark, 2001:28).

Bireyin sosyal ve fiziksel çevresi içinde tutarlı olarak gösterdiği kişilik özelliklerinin oluşumunu betimleyen kişilik gelişimi üzerinde çalışan psikologların bu konudaki görüşleri arasında farklılıklar bulunmakla birlikte, kişiliğin bireyin doğuştan gelen kalıtsal özellikleriyle çevresel etmenlerin etkileşimine bağlı olarak şekillendiği bilinmektedir(Bacanlı, 1999:69).

İnsan ilişkileri, toplumsal olaylar hakkındaki farklı yargı, inanç ve tutumlar bireyin hareketliliğini, anlatım ve davranış şeklini çeşitlendirir. Öyle ruhsal nitelikler vardır ki, çekirdekleri insan yapısında var olsa bile eğitimle değişebilmektedir(Aral ve ark,2001:28).

Çevre, özellikle de içinde büyütüldüğümüz kültür ortamı, kişiliğimizi önemli ölçüde etkiler. Kültür nesilden nesile aktarılan normlar, tutumlar, değerler geliştirir. Ailede, okulda arkadaşlar arasında, sosyal gruplarda uygulanan kurallar, normlar, değer ve tutumlar ve diğer çevresel unsurlar kişiliğimizin oluşumunda önemli rol oynar. Kişiliği kalıtımın mı yoksa çevrenin mi oluşturduğu tartışması hep sürmektedir. Kalıtım bize doğuştan gelen özellikler ve yetenekler sağlar, ancak bu potansiyelin tam kapasite ile kullanımı, çevrenin isteklerine ne ölçüde uyum sağlayabildiğimizde bağımlıdır(Yüksel, 2006:59).

2.9. Kişilik Kuramları

Kişiliğin farklı boyutlardan ele alınması, ya da başka bir deyişle kişiliği açıklamaya çalışırken önem verilen etkenlerin değişik oluşu, bu alanla ilgili geliştirilen anlayışların da farklı olmasına neden olmuştur. Bu değişik anlayışlar kişilik yapısını incelerken ve bunun sonucunda da açıklamaya çalışırken sistematik

bir anlayışın getirilmesi gereğini ortaya koymuştur. Kişiliği bir bütün olarak sistematik bir şekilde araştırma ve açıklama çabaları kişilik kuramlarının geliştirilmesine neden olmuştur. Kişilik kuramları, kişiliğin oluşmasında etkili olan faktörlerin belirlenmesine yönelik olarak ne, nasıl, niçin gibi soruları sorarak bunlara cevap bulmaya çalışır. Kişiliğin araştırılması, her biri farklı bireysel özellikler üzerinde veya durumlara ait değişkenler üzerinde odaklaşan sonu gelmez teori ve modelleri kapsamıştır (Arkonaç, 2003:391-393).

Bir insana ait her nitelik, o insanı anlamada bize bir ipucu verir. Kişilik kavramı ayrıca, bir insanı diğerlerinden ayıran ve o insana özgü olan davranışları da içerisinde barındırır. Davranışın özel ve ayırt edici yönlerinin belirlenmesi ve tanımlanması amacıyla yapılan çalışmalar, birçok kişilik teorisinin ortaya çıkmasına yol açmıştır(İkizler, Karagözoğlu, 1997:87).

2.9.1. Treyt Yaklaşımı

Treyt kişilik kuramı (bireyi diğer bireylerden ayıran belirli kişilik özelliği kuramı): kişilik testleri ve derecelendirme ölçekleri yardımı ile belirli sayıdaki treyt bir araya getirilir. Önemli olan en uygun ayırıcı özelliğin bulunmasıdır (Koç, 1994:130).

Kişiliğe treyt yaklaşımı, bireyin davranışlarını yönlendiren temel özelliklerini ayırttırmaya ve betimlemeye çalışır. Bu yaklaşım, toplumsal kişilik üzerinde durur ve kişilik gelişiminden çok kişiliğin betimlenmesi ve davranışın kestirilmesiyle ilgilenir. Treyt kuramları insanların her biri bir treyt temsil eden bazı kişilik boyutlarında ya da ölçeklerinde birbirinden farklı olduklarını varsayar. Tereyt, kişiden kişiye nispeten kalıcı ve tutarlı bir biçimde farklılık gösteren her tür özelliktir. Kendimizi ve başkalarını “saldırgan”, “zeki”, “heyecanlı” ya da “endişeli” diye betimlediğimizde, treyt terimlerini kullanırız (Atkinson,1995:529-531).

Kişiliği betimlemede çok sayıda davranışsal sözcük kullanılır, bunları anlamlı olacak bir treyt sayısına nasıl indirebiliriz? Yaklaşımlardan birinde faktör analizi kullanılır (Atkinson,1995:532). Faktör analizi sınırlı sayıda treyti seçme ve ölçmenin bilimsel yollarından birisi faktör analizidir. Bir kişilik testindeki maddelerin birbiriyle olan korelasyonunu göstermektedir (Morgan,1984:312-318).

Sözgelimi, kişilik özelliklerini betimleyen çok sayıda kelime seçtiğinizi ve bu kelimeleri, kutupsal karşıtlıklar oluşturan çiftler halinde düzenlediğinizi varsayalım (düzenli-düzensiz, sakın-endişeli, duyarlı-duyarsız, işbirliği yapan-işbirliğini reddeden) bir grup insandan arkadaşlarını bu çiftlerden her biri açısından değerlendirmelerini istersiniz. Bu değerlendirmelere faktör analizi uygulandığında, geriye oldukça küçük sayıda boyut ya da faktör kalır; bu faktörler, değerlendirmeler arasındaki korelasyonların büyük kısmını açıklar. Sıralanan beş treyt boyutu, bu tür bir araştırmanın sonucunda bulunmuştur (Atkinson,1995:532).

Treyt Boyutu	Betimleyici Sıfat Çifti
Dışadönüklük	Konuşkan- Sessiz Samimilik- kapalı Maceraperest-tedbirli
Uyuşabilme	İyi huylu- çabuk kızan Sakin, nazik- dik kafalı, İşbirliği yapan-işbirliğini reddeden
Sorumluluk	Titiz, düzenli-dağınık, boşveren Sorumlu- güvenilmez Sebatlı- maymun iştahlı
Duygusal kararlılık	Sakin- kaygılı Rahat-sinirli Hipokondirak-hipekondride olmayan
Kültür	Sanatsal açıdan duyarlı-sanatsal açıdan duyarsız İncelikli- basit Entelektüel-dar görüşlü

En geniş kişilik treytleri araştırması, otuz yıl boyunca anketlerden, kişilik testlerinden ve gerçek hayat durumlarındaki davranış gözlemlerinden veri toplayan Raymond Cattell tarafından yapılmıştır. Cattell, kişiliğin altında yatan temel tretler olduğuna inandığı 16 faktör bulunmuştur. Her faktöre iki isim verilmiştir- biri yüksek puan, diğeri düşük puan için. Cattell 16 treyti ölçmek için anket oluşturmuştur. On Altı Kişilik Faktörü Anketi. Her faktör için bir puan elde etmek üzere yüzden fazla soruya verilen evet- hayır cevapları gruplanır. Örneğin, “Sosyal ortamda geri planda kalırmısınız?” sorusuna hayır cevap vermek E ölçeğinin “baskın” tarafı için bir puan kandırır. Her faktör için bireyin test puanının grafiği çizildiğinde, bir kişilik profili elde edilir, kişilik profili, bireyin kişiliğinin bir tür kısa betimlemesidir. Cattell, 16 FP’yi kullanarak farklı insan gruplarını incelemiştir (Atkinson,1995:532).

2.9.2. Sosyal Öğrenme Yaklaşımı

Sosyal öğrenme kuramı davranışın çevresel ya da durumsal önemini vurgular. Sosyal öğrenme kuramcıları için, davranış, kişisel ve çevresel değişkenler arasındaki sürekli bir etkileşimin sonucudur. Çevresel koşullar, öğrenme yoluyla davranışı şekillendirir; buna karşılık kişinin davranışı da çevreyi şekillendirir. Kişiler ve durumlar birbirlerini karşılıklı olarak etkilerler. Davranışı kestirmek için, bireyin özelliklerinin durumun özellikleriyle nasıl etkileşimde bulunduğunu bilmemiz gerekir (Atkinson,1995:535).

Sosyal davranış kuramının ilkeleri şunlardır: insanlar sosyal davranışıda tıpkı başka bir davranışın öğrenilmesi gibi aynı şekilde ve aynı ilkelere göre öğrenmektedirler. Dahası, değişik durumlarda değişik davranımlarda bulunmayıda öğrenmektedirler. Öğrenme yaşantıları boyunca kaygı, herhangi bir durum dolayısıyla ortaya çıkarken bir başkası dolayısıyla çıkmayabilir. İnsanlar bir durumda dürüst olmayı öğrenirken; bir başka durumda bu davranışı öğrenmeyebilirler. O halde davranışın özel ve ayırıcı niteliklerinin saptanabilmesi

için izlenebilecek tek yol, kişinin belirli durumlarda neler yaptığının anlaşılmasıdır. Sosyal davranış kuramı, kişinin ne yaptığını anlamanın, onu gözleme ya da kendisine sorulması yoluyla olduğunu varsaymaktadır (Morgan,1984:312-318).

Sosyal öğrenme kuramı, spesifik davranışları ortaya çıkaran çevresel değişkenleri belirlemenin üzerinde durarak, hem klinik psikolojiye hem de kişilik kuramına büyük katkıda bulunmuştur. Bu kuram bizi, insan hareketlerini spesifik çevrelere tepkiler olarak görmeye ve çevrenin hangi yolla davranışımızı denetlediği ve davranışı değiştirmek üzere çevrenin nasıl değiştirilebileceği üzerinde yoğunlaşmaya itmiştir. Sosyal öğrenme kuramında, kişilik farklılıklarını öğrenme deneyimlerindeki değişikliklerden kaynaklandığı varsayılır. Davranımlar pekiştirme olmaksızın gözlem yoluyla öğrenilebilir; ancak öğrenilen davranımların icra edilip edilmeyeceğini belirlemede pekiştirme önemlidir (Atkinson,1995:537).

2.9.3. Psikanalitik Yaklaşım

Psikanaliz kuramı, kişiliğe şu ana kadar sözü edilen iki kuramdan çok daha farklı bir bakış açısından yaklaşır. Hem treyt kuramı hem sosyal öğrenme kuramı, toplumsal kişilik üzerinde durur; öncelikle davranışla ilgilenirler. Buna karşın psikanalitik kuramlar, özel kişiliği-davranışı yönlendiren bilinçdışı güdülerini incelerler. Psikanalitik kuram, kişiliğin nasıl geliştiği ile de ilgilenir (Atkinson,1995:537).

Kişilik yapısı:

Freud'a göre kişilik id, ego ve süperegö gibi üç temel dilimden meydana gelmektedir (Lawrance,1982).

İd zevk ilkesine göre işler ve hiç geciktirilmeden bütün isteklerin yerine getirilmesini bekler. id'in itmeleri bilinçaltı dürtülerdir, çünkü birey bu dürtülerin etkisinin çoğu kez farkında değildir. İd sonucu ne olursa olsun arzusunun hemen yerine getirilmesini ister. İd'in libido denen bu biyolojik yaşam enerjisini

dengeleyip, ortamın gereklerine uygun bir biçimde ifade etmesini ego adı verilen kişilik birimi sağlar. Ego libidoyu sosyal ortama uygun bir biçimde davranışta ifade eden birimdir. İd'den gelen bu dürtü ve güdüler bilinç düzeyine ender olarak çıkar. Bir buzdağının büyük bir kısmının su altında saklı kaldığı gibi, id'den gelen dürtü ve güdüler, başka bir deyişle libido, bizim bilinçaltımızda kalır (Cüceloğlu,1993:407).

Ego: id'i denetim altında tutmaya çabalayan kişilik birimidir. Ego “gerçek ilkesi” ne uyarak işler. Gerçek dünya ile id arasında bir aracı olarak işlev görür. id, “hemen, şimdi istiyorum!”der. Ego, “koşullar uygunsa sana istediğini verebilirim!”der. Ego akılcı ve pratiktir (Cüceloğlu, 1993:408).

Ego, id'in başlıca engelleyicisi ve kısıtlayıcısı olup id'in isteklerini süperego'ya uygun hale getirmeye çalışan bir arabulucudur. Ego, insanın eğitilmiş düşüncesinin bir bölümüdür; arabuluculuk faaliyetlerinde başarılı olamazsa bireyde zihinsel gerginlik, tereddüt ve çekişme doğar. Ego düzenli çalışırsa sağlıklı bir zihinsel yapıya ve davranışlarda tutarlılığa ulaşmak mümkün olur (Yüksel,2006:64).

Ego'nun en önemli görevi id'in isteklerini yerine getirmektir. Bunu yaparken eyleme giden yolları denetim altında tutar, çevresindeki nesnelerin hangisiyle ilişki kuracağını seçer, hangi güdülere ne biçimde doyum sağlaması gerektiğine karar verir. Yürütme görevini yerine getirirken ego aynı zamanda id'in süper ego'nun ve dış dünyanın çatışma halinde olan istekleri arasında bir uzlaşma yolu bulmakla da yükümlüdür. Ego id'in düzenlenmiş bir parçası olduğundan bütün gücünü ondan alır, id olmaksızın hiçbir varlık gösteremez ve hiçbir zaman ondan bağımsız olamaz (Yavuzer ve ark. 2001:31).

Süperego: Freud, toplumun inandığı doğru ve yanlış kararlarının kaynağını teşkil eden kısma süperego adını vermiştir. İd ve ego gibi, üstbenin büyük bir kısmında bilinçaltındadır. Bir toplumun “vicdanı”, o toplumun bireylerinin süperegosun da yer alır ve süperego bireyin davranışlarını sürekli, süzgeçten

geçirerek bireye “bu yaptığın doğru, aferin sana!” ya da “bu yaptığın yanlış, utan kendinden!” mesajlarını verir(Cüceloğlu,1993:408).

Kişiliğin üçüncü kısmı olan süper ego, toplumun ahlak kuralları ve değerlerinin içselleştirilmiş temsilidir. Temel olarak bireyin vicdanıdır. Süperego bir hareketin doğru mu yanlış mı olduğuna karar verir. İd haz arar, ego gerçekliği test eder, süperego ise mükemmeliyeti arar(Atkinson,1995:539).

Süperego, kişinin anababası tarafından aktarılan toplumsal ahlak kurallarını içerir. Bu anlamda vicdan demektir. Ayrıca süperegoda kişinin ideal benliğide bulunmaktadır. Kişinin değer yargıları ve ahlak kuralları süperegosunda bulunur (Bacanlı, 1999:69).

Bazen kişiliğin üç bileşeni uyumsuzluk gösterirler; ego, idin hemen istediği tatmini geciktirir; süperego hem ego hem de id’le savaşıyor, çünkü davranış, genelde süperego’nun temsil ettiği ahlaka sahip değildir. Ancak normal insanda genelde üçü birlikte çalışarak bütünleşmiş bir davranış oluştururlar(Atkinson,1995:539).

2.9.4. Fenomenolojik Yaklaşım

Fenomenolojik yaklaşım, bireyin olayları nasıl algılayıp yorumladığı-bireyin fenomenolojisi- üzerinde durur. Bir anlamda fenomenolojik yaklaşım, insanları bilinçdışı dürtülerin güdülediği görüşünü savunan psikanalitik görüşe bir tepkidir. Fenomenologlar, durumun nesnel koşullarına bakmak ya da çocukluk güdülerine dalmak yerine, bireyin şu anda ne olduğu konusundaki öznel görüşüne bakarlar(Atkinson,1995:543).

Fenomenolojik yaklaşım, bireyin olayları benzersiz algılaması ve yorumlaması üzerinde durarak, kişilik araştırmasına özel yaşantının rolünü geri getirmiştir. Bu yaklaşım, diğer kuramlardan daha fazla bütün, sağlıklı kişi üzerinde yoğunlaşır ve olumlu, iyimser bir insan doğası görüşünü vurgular(Atkinson,1995:546).

Psikolojide fenomolojik yaklaşım, davranışın şimdiki ve geçmişteki yaşantılarından etkilenmesinin yanı sıra kişinin bu yaşantılara atfettiği anlamlardan da etkilendiğini öne sürer. Bu sebeple ilgi noktası gerçeğin kendisi değil kişinin geçerlik algısıdır. Dolayısıyla kişinin davranışlarını anlamak için onun içsel alt çerçevesini çıkarmak gerekir. Sonuç olarak fenomenel alan kişinin yaşantılarını bir özetidir(Arkonaç,2003:393).

Bu kuramda ana hatlarıyla insana ve onun yeteneklerine değer verilmiştir. Problemlerin kişi tarafından yaratıldığına, dolayısıyla bir terapistin yardımıyla yine kişi tarafından çözülebileceğine inanılmış, uyumsuzluğun temelinde duygusal sorunların bulunduğu, bunları anlayabilen bireyin çelişkileri çözebileceği savunulmuş, her sorunun o kişiye özgü olduğu dolayısıyla evrensel problemlerin, bulunmadığı varsayılmış ve toplumla bireyin karşılıklı uyum içinde yaşamasının önemine değinilmiştir(Yanbastı,1990:252).

Fenomenolojik kuramlar bireyin öznel deneyimi ile ilgilenir. Benlik kavramı, gelişmeye doğru itilim ve kendini gerçekleştirme gibi insancıl nitelikleri vurgular. Rogers'a göre kişiliğin en önemli yönü benlik ile gerçeklik ve benlik ile ideal benlik arasındaki uyumdur. Rogers'a göre temel güdüleyici kuvvet olan doğuştan kendini gerçekleştirme eğilimi, Maslow tarafından da araştırılmıştır. Maslow kendini gerçekleştiren insanların özelliklerini incelemiştir(Atkinson,1995:567).

2.9.5. Eysenck Kişilik Kuramı

Eysenck faktör analizi yöntemi ile kişilik boyutlarını saptamıştır. Genellikle az sayıda faktörle sınırlı olan çalışmalarında ölçüt analizi için kontrol grupları kullanılmıştır. Önce bir varsayım ortaya atılmış sonra bunun doğruluğu araştırılmıştır. Hans jürgen Eysenck 1916'da Almanya'da doğmuş, daha sonra ülkesini terk ederek İngiltere'ye gitmiştir. Londra üniversitesinden psikoloji doktorası alarak 1940'da eğitimini tamamlamış, 2. Dünya Savaşında Mill Hill Acil

hastanesinde çalışmış, 1946'da Londra Üniversitesinde psikoloji dersleri vermiş, araştırmalar yapmıştır.1955'den sonrada Maudsley ve Bethlem Kraliyet Hastanelerinde ve Psikiyatri Derneğinde Klinik psikolojisi profesörü olarak çalışmalarını sürdürmüştür. Çok sayıda eseri olan Eysenck çağımızın en etkili psikologları arasında yer alır(Yanbastı, 1990:235).

Eysenck, kişilik yapısını, birbirinden bağımsız iki uçlu yatay ve dikey iki boyut üzerinden değerlendirmiştir. Yatay boyutun bir ucunda içe dönüklük, öteki ucunda dışa dönüklük; dikey boyutun üst ucunda nevrotik, alt ucunda normal tipler bulunmaktadır. Bütün insanların kişilik yapıları bu iki boyut arasında bir yerde bulunur. Bu yer, gözlem, dereceli ölçek ve testlerle saptanır. Dikey ve yatay boyutlarda yer alan ve kişiliği oluşturan öğeler, birbirinden ayrı olan, ancak, aralarında bağlantı bulunan dört ayrı düzeye yerleştirilmiştir(Googworth,1988).

Eysenck kişilik kuramında kişiliğe boyutsal bir yaklaşım getirmektedir. Eysenck, üç temel boyutla tanımlanabileceğini ve bu boyutların güvenilir ve geçerli biçimde ölçülebileceğini savunmaktadır. Bireyler psikiyatrik hastalığı olsun veya olmasın, bu boyutların her birinde bir konumda yer alırlar ve kişilik yapısı bu konumların özgül ve biricik bileşimi ile tanımlanabilir. Bu kişilik boyutları şunlardır:

- Nörotiklik
- Dışadönüklük-içedönüklük
- Psikotiklik

Nörotiklik ve psikotiklik boyutları, psikiyatrik terimlerle adlandırılmış olmasına karşın normal kişilik değişkenleridir. Stres altında kişinin davranışlarının alabileceği biçime işaret etmektedir. Bu boyutlarda normal ve hasta kişileri ayıran kesme noktaları yoktur(Uluğ,1990:21).

H.j Eysenck ve S.B.G. Eysenck bu kişilik boyutlarını ölçmek amacıyla bir dizi envanter geliştirmiştir:

- Maudsley Personality Inventory (MPI),1959

- Eysenck Personality Inventory (EPI),1964
- Eysenck Personality Questionnaire (EPQ), 1978

İnsanların belli başlı davranışlarının tanımını yapmak, diğerleri gibi Eysenck’inde ilgisini çekmiş ve yaptığı literatür taramasında kendisinde iki şahsiyet boyutunun varlığını destekleyen bazı mutlak görüşlere rastlanmıştır. Bunlar kısaca, “dışadönüklük-içedönüklük” ve “nörotizm” boyutları olarak tanımlanabilir. Benzer görüşlere Cattell ve Guilford’un çalışmalarında da rastlanmaktadır. Daha sonraları Eysenck, bu iki boyuttan bağımsız bir üçüncü boyut olan “psikotizm”i ortaya atmış ve bunun nevroz ve psikozdan tamamen farklı ve bağımsız bir boyut olduğunu deneylerle desteklenmiş varsayımlarla savunmuştur. Zaman içerisinde sürekli revizyonlara tabi tutulan bu boyutlara Eysenck serisi içerisinde ilk defa EPI ‘de (L) denilen “yalan” ölçeğinin eklendiği görülmüş ve amacının “sahte görünüm” verme çabasında olan bazı deneklerin ortaya çıkarılması için düzenlendiği belirtilmiştir. Gerçeğin gizlenmesi için motivasyonun yüksek olduğu hallerde, mesela N ve L arasındaki korelasyon yüksek bulunduğunda, L ölçeği gerçeği söylemeyenleri ayırt etmede avantajlı olabiliyor ve en yüksek % 5 L puanı alanları belirleyebiliyor(Cantez,1984:54-55).

Testin bu araştırmada kullanılan versiyonu olan EPQ,101 maddeden oluşan ve deneklerin “evet” ve “hayır” olarak cevapladıkları ve sonuçta psikotizm, dışa-içedönük, nörotizm ve yalan ölçekleri altında puanlanan çeşitli ibarelerden oluşmaktadır. Dört boyutun sorularıda birbirinden bağımsız olarak düzenlenmiş olup, psikotizm (P) de 25, dışadönüklük-içedönüklük (E) de 21, nörotizm (N) de 23 ve yalan (L) ölçeğinde de 21 soru maddesi bulunmaktadır(Cantez,1984:55).

25 soru içeren psikotizm bölümünde toplam puanı 6’nın üzerine çıktıkça, psikotik belirtinin varlığından söz edilebilir. Dışadönük bölümünde 13 toplam puanın, nörotizm ile ilgili olarak 11 toplam puanın, yalan ölçeğinde ise 14 toplam puanın üzerine çıkıldıkça belirtinin giderek arttığı söylenebilir(Uluğ, 1990:21).

2.9.5.1. Psikotiklik Boyutu (Psychoticism) (P): Bu kuramda psikotiklik, bir psikiyatrik bozukluk olarak kavramlaştırılmıştır. Psikotiklik sözcüğü basit olarak tüm insanlarda bulunan bir kişilik özelliğine işaret etmektedir. Psikotiklik puanı yüksek bir kimse, insanlardan pek hoşlanmayan, yalnız, çoğu zaman huzursuz, hiçbir yere uyum gösteremeyen kişidir. Başkalarına olduğu kadar akraba ve dostlarına karşıda düşmanca tutumlara sahip olabilirler. Başkalarını üzme ve onları aptal durumuna düşürmekten hoşlanır ve tehlikeyi umursamazlar (Koç, 1994:133).

Eysenck kişilik envanterindeki psikotizm (P) ölçeğinden yüksek puan alınması halinde şöyle bir tanımlama yapılabilir:

İnsanlara ilgi göstermeyen, yapayalnız, her zaman zorlukları olan, hiçbir yere uyum göstermeyen, zalimce davranışlarda bulunabilen, duygusuzluk tabloları gösteren arkadaş ya da akraba gibi yakınlarına bile saldırganca davranabilen, diğer insanları mutsuz kılmaktan haz duyan bir kişidir (Yavuzer, 1982:343).

2.9.5.2. Dışa dönüklük-İçe Dönüklük Boyutu (Extraversion) (E): Eysenck, dışa dönük ve içe dönük kişileri şu şekilde tanımlamıştır;

Tipik bir dışa dönüklük, sosyal eğlence ve toplantılardan hoşlanan, o andaki güdülerine göre davranan, can yakıcı şakalar yapmayı seven, gamsız ve tasasız, rahatına düşkün, iyimser, duygularını sıkı denetim altında tutamayan, kolaylıkla sinirlenip, öfkelenen, her zaman güvenilir olmayan, çok arkadaşı bulunan kimselerdir (Koç,1994:134).

Tipik dışa dönük olanlar, insancıl, cana yakındırlar, insanlarla birlikte bulunmaktan hoşlanırlar. Kolay ilişki kurar, çok arkadaş edinirler. Kendi başlarına kalmaktan, okumak ve çalışmaktan hoşlanmazlar. Heyecan veren olaylardan hoşlanırlar. Hareket ve davranışları üzerindeki denetimleri zayıftır. O anda içlerinden geldiği gibi hareket ederler. Neşeli, hareketlidirler, çok konuşur, şakadan

hoşlanırlar. Genellikle tasasız, iyimserdirler, gülmeyi eğlenmeyi severler. Saldırgan hareket ve davranışları sıktır (Köknel, 1986).

Tipik bir içe dönük; sessiz, çekingen, insanlardan çok kitaplara düşkün, çok yakın arkadaşları dışında diğer kimselere yakınlık göstermeyen, geleceği planlayan, düşünmeden bir işe girişmeyen, günlük yaşamdaki olayları ciddiyetle ele alan, düzenli bir hayatı tercih eden, duygularını sıkı kontrol altında tutan, güven verici ve bir dereceye kadar kötümser, ahlaki değerlere büyük önem veren kimselerdir (Koç, 1994:134).

Zor arkadaş edinirler, yapacakları hareketi önceden düşünüp tasarlarlar. Çok ender olarak saldırgan davranışta bulunurlar. Kurdukları toplumsal ilişkileri sınırlı ve dengeli olarak sürdürürler (Eysenck, 1998:18). Çalışma hayatı açısından bakıldığında, yaptığı iş, satıcılık gibi başka insanlarla da ilgili bir iş olmadığı takdirde tercih edilecek bir kişidir. Yani dışadönük kişinin içe dönük bir kişiden genelde üstün ya da aşağı sayılması gerektiğini söyleyemeyiz; onlar sadece farklıdır, o kadar (Köknel, 1986:113).

İçe dönük tipler nesneler ve insanlarla olumsuz ve çatışmalı ilişkiler kurar. Sosyal uyum yetenekleri gelişmemiştir. Dışa dönük tipler nesnelerle ve insanlarla hızlı doğrudan ve etkin bir iletişime girerler. Duygusal ve düşünsel tepkilerini açık ve etkili bir biçimde dışa vururlar (Aydın, 2006:77).

2.9.5.3. Nevrotik Boyutu (Neuroticism) (N): Eysenck, nevrotiklik deneyimini, dengesizlik, duygusallık ve duygusal dengesizlik deneyimleri ile eş anlamlı kullanmıştır. Nevrotiklik puanı yüksek bir kimse; kaygılı ruh durumu değişken, çoğu kez çöküntülü bir kimsedir. Uykuları kötüdür ve hazım sıkıntıları vardır. Duygusal uyarılmışlık durumundan sonra tekrar dengeye dönmekte güçlüklerle karşılaşır. Yüksek nevrotiklik puanı dışa dönüklükle birlikte bulunuyorsa böyle bir kimse alıngan, huzursuz, kendini kolaylıkla heyecana kaptıran ve saldırgan bir

kimse olabilir. Kısacası her şeyi kendilerine dert edinen kaygılı kimselerdir (Koç, 1994:134).

Nörotizm (N) de yüksek puan alan tipik bir nörotik ise, şüpheli ve endişeli, sık sık depresyona giren, aşırı duygusal, hemen her türlü uyarıcıya çok şiddetli yanıtlar verendir (Yavuzer,1982:343).

2.9.5.4. Yalan (Lie) Boyutu (L): Yalan ölçeği cevaplayan kişi tarafından iyi bir görüntü vermek için yapılabilecek yanıltmaları ölçmeyi amaçlamaktadır. Kişiler, özellikle gerektiği durumlarda kendilerini oldukları gibi değil, olmaları uygun olacak bir biçimde gösterme eğilimi içine girerler. Bu eğilimin “N” puanı ile bir tutarlılık gösterdiği, Eysenck ve diğer araştırmacılar tarafından ortaya konmuş bir bulgudur. Diğer bir deyişle, bu bulgulara göre bireyin kaygı derecesi arttıkça, yalan puanıda yükselmektedir. Şu halde bir işe başvuru durumu gibi kaygı uyandıran durumların dışında “L” puanının daha çok kişiliğe ilişkin bir ölçüm olduğu söylenebilir. Eğer yanıltma motivasyonu çok yüksek ise (N puanı ile L puanı arasındaki korelasyon çok yüksek ise) L puanına bakarak en yüksek L puanı almış kişilerin %5 ‘i gruptan çıkarılabilir. “L” puanı bir bakıma yaşa bağlı olarakta değişmektedir. Çocuklarda yaşa göre (yaş küçüldükçe) azalmakta, yetişkinlerde yaşa göre artmaktadır(Eysenck, 1978).

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın; araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplanması ve verilerin analizi ele alınmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma tarama modelindedir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle, betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır(Karasar, 2003). Araştırmada Eysenck tarafından geliştirilen “Eysenck Kişilik Envanteri” kullanılmıştır. Envanterde psikotiklik, nevrotiklik, dışa- içe dönüklük, yalan olmak üzere toplam dört boyut vardır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Tokat ilindeki 2007-2008 Eğitim-Öğretim yılında Ortaöğretimde okumakta olan takım sporları ile uğraşan 1536 lisanslı aktif sporcu öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem ise, örneklem grubuna Tokat il merkezindeki Atatürk Lisesi, Gazi Osman Paşa Lisesi, Tokat Cumhuriyet Lisesi, Anadolu Kız Meslek Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Tokat Plevne Lisesi, Mehmet Akif Ersoy Lisesi, Arif Nihat Asya Lisesinde okuyan yaşları 16-18 arasında değişen takım sporu ile uğraşan ulaşılabilen 113 kız sporcu, 218 erkek sporcu olmak üzere toplam 331 sporcu öğrenci oluşturmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan anket 2007-2008 Eğitim-Öğretim yılı 16 Ocak 2008- 20 Şubat 2008 tarihleri arasında sporcu öğrencilere bizzat araştırmacı tarafından ders saatleri içerisinde diğer Beden Eğitimi öğretmenlerinden de yardım alınarak uygulanmıştır. Anket uygulanmadan önce öğrencilere araştırmanın amacı ve anket formu hakkında bilgi verilmiştir.

Bu araştırmada kullanılan Eysenck Kişilik Envanteri Türkçe'ye Topçu(1982) Tarafından çevirip uyarlama çalışmaları yapılmıştır. Topçu (1982) 566 erkek ve 526 kadın toplam 1092 kişilik Türk örneklem grubuna testi uygulayarak testin tüm ölçeklerinin Türkçe formlarının kabul edilir düzeyde güvenilir olduğunu bulmuştur. Elde edilen tüm güvenirlik katsayıları $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Testin tüm ölçeklerinin ilgili kişilik boyutlarını ölçmek için güvenle kullanılabileceği ifade edilmiştir(Akt. Tokgöz,1997).

Tablo 1. Test-Tekrar Test Güvenirliği (Yetişkin)

Üniversite Öğrencileri	Ö L Ç E K L E R				
	N	P	E	N	L
Erkekler	17	0.76	0.89	0.90	0.90
Kızlar	38	0.71	0.80	0.74	0.61

(Eysenck,1978)

Bu araştırmada ergenlik çağındaki 15 yaş ve üstü sporcu öğrencilerimize uygulanan Eysenck kişilik envanterinin, yapılan güvenirlik analizi sonucunda her bir alt faktör için elde edilen Cronbach katsayıları, Psikotizm 0.71, dışadönüklük 0.56, nevrotiklik 0.53, yalan boyutunda ise 0.60 olarak bulunmuştur.

Güvenirlik değerleri $0.00 < a < 0.40$ ise ölçek güvenilir değil, $0.40 < a < 0.60$ ise ölçek düşük güvenirlikte, $0.60 < a < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilir, $0.80 < a < 1.00$ ise ölçek yüksek güvenirliktedir (Özdemir,2008). Elde edilen değerlere bakılarak ölçeğin dışadönüklük ve nevrotiklik boyutundaki değerlerin düşük güvenirlikte çıktığı görülmektedir.Diğer boyutların ise güvenilir olduğu görülmektedir.. Ayrıca aynı ölçek için Karancı ve arkadaşları tarafından yapılan geçerlik güvenirlik çalışmasından da ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir.

3.4. Verilerin Analizi

Çalışmaya katılan bireyler hakkında tanımlayıcı bilgiler sağlamak amacıyla çalışmada kullanılan testlere ilişkin tablolarda ortalama, standart sapma, minimum

ve maksimum değer gibi tanımlayıcı istatistikler de verilmiştir. Daha sonra bireylerin EPQ ölçeğinden elde edilen psikotizm, dışadönüklük, nörotizm ve yalan puanlarının cinsiyete branşa göre farklılık gösterip göstermediğı test edilmiştir.

İstatistiksel analizler verilerin normal dağılıma uyup uymamasına göre parametrik ve parametrik olmayan olarak iki kısma ayrılırlar. Bu nedenle bu çalışmada ilk olarak *Kolmogorov-Smirnov tekniğı* ile verilerin normal dağılıma uyup uymadığı incelenmiştir. Ölçekte yer alan maddelerin normal dağılıma sahip olduğu görüldüğünden cinsiyete ilişkin karşılaştırmalarda *Student t testi*, ikiden fazla grubun olduğu branşa ilişkin karşılaştırmalarda ise *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* kullanılmıştır. Eğer branşa ilişkin karşılaştırmalarda gruplar arası farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş ise hangi branşların birbirinden farklı olduğunun tespit edilmesi için *çoklu karşılaştırma (multiple comparisons)* testi yapılmıştır. Homojenlik testinde yığınlara ait varyanslar homojen olduğundan çoklu karşılaştırma testlerinden *Scheffe testi* kullanılarak sonuçlar yorumlanmıştır.

Çalışmada analizler için elde edilen anlamlılık düzeyleri. 0,05 ve 0,01 hata düzeylerinde değerlendirilmiştir. Dolayısıyla çalışmadaki analiz sonuçları %95 ve %99 güven seviyesinden yorumlanmıştır. Yapılan istatistiksel işlemlerin yorumlanmasını kolaylaştırmak için istatistiksel işlemlere ilişkin tabloların her birinde ayrıca ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler verilmiştir. Çalışmada yer alan analizler SPSS 15.0 paket programı kullanılarak elde edilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde öğrencilere uygulanan Eysenck Kişilik Envanterinden elde edilen veriler ve bu verilerin değişik istatistiksel teknikler kullanılarak yapılan analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin boy, kilo ve yaş ortalamaları

Cinsiyet	İstatistik	Boy	Yaş	Kilo
Kız	N	113	113	113
	Ortalama	167,75	16,59	54,93
	Standart sapma	4,649	,703	3,104
	Minimum	157	15	47
	Maksimum	178	18	64
Erkek	N	218	218	218
	Ortalama	172,07	16,58	64,98
	Standart sapma	4,811	,709	5,869
	Minimum	160	15	55
	Maksimum	185	18	76
Toplam	N	331	331	331
	Ortalama	170,60	16,59	61,55
	Standart sapma	5,173	,706	6,979
	Minimum	157	15	47
	Maksimum	185	18	76

Kız sporcu öğrencilerin boy ortalaması (167,75), yaş ortalaması(16,59), kilo ortalamaları (54,93) olduğu görülmektedir. Erkek sporcu öğrencilerin boy ortalaması (172,07), yaş ortalamaları (16,58), kilo ortalamaları ise (64,98) olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Psikotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	T	P
Kız	113	6,42	3,583	1	15	-0,764	0,446
Erkek	218	6,71	3,198	0	19		

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 3’de görüldüğü gibi cinsiyete göre psikotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 6,42, erkeklere ait ortalamanın ise 6,71

olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyete ait ortalama değerin 6 puanın üstünde olduğu görülmektedir. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,446 olarak elde edilmiştir. $P > \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğu için psikotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Tablo 4. Dışadönük puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	t	P
Kız	113	13,8	2,995	4	20	–	0,248
Erkek	218	14,19	2,932	4	20	1,157	

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 4’de görüldüğü gibi Cinsiyete göre dışadönük puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 13,8, erkeklere ait ortalamanın ise 14,9 olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyete ait ortalama değerin dışadönüklük sınır puanı olan 13’ün üstündedir. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,248 olarak elde edilmiştir. $P > \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğu için dışadönük puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Tablo 5. Nevrotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	t	P
Kız	113	12,9	4,101	2	22	4,929	0,000
Erkek	218	10,67	3,804	3	21		

$P < \alpha$ ($\alpha=0.01$)

Tablo 5’de görüldüğü gibi Cinsiyete göre nevrotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 12,9, erkeklere ait ortalamanın ise 10,67 olduğu görülmektedir. Dikkat edilirse kızlara ait ortalama değerin nevrotik sınır puanı olan 11’ün üstünde olduğu erkeklerde ise sınır değerin altındadır. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,000 olarak elde

edilmiştir. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğu için nevrotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği %99 güven düzeyinde söylenebilir. Bir başka deyişle kızların nevrotik ortalama puanı erkeklere göre anlamlı derecede büyüktür.

Tablo 6. Yalan puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	t	P
Kız	113	10,8	3,149	2	17	0,210	0,834
Erkek	218	10,72	3,131	3	19		

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 6’da görüldüğü gibi Cinsiyete göre yalan puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 10,8, erkeklere ait ortalamanın ise 10,72 olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyete ait ortalama değer yalan sınır puanı olan 14’ün altındadır. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,834 olarak elde edilmiştir. $P > \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğu için yalan puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Tablo 7. Psikotik puanların branşa göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	F	P
Futbol	54	7,46	3,628	0	19	7,628	0,000
Basketbol	54	7,46	3,214	1	15		
Voleybol	160	5,73	2,896	1	15		
Hentbol	63	7,38	3,691	0	15		

$P < \alpha$ ($\alpha=0.01$)

Tablo 7’de görüldüğü gibi Branşa göre psikotik puan ortalamalarının karşılaştırılması incelendiğinde en düşük ortalamanın (5,73) voleybol branşına, en yüksek ortalamanın (7,46) ise futbol ve basketbol branşındaki bireylere ait olduğu görülmektedir. Ayrıca voleybol branşına ait puan sınır puan olan 6’dan daha küçük iken diğer branşlarda daha yüksektir. Psikotik puanlar bakımından branşlar arasındaki anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için yapılan varyans

analizi sonucunda P değeri 0,000 olarak bulunmuştur. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğundan psikotik puan bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu %99 güven düzeyinde söylenebilir. Hangi branşlar arasında farklılık olduğunu somut olarak ortaya koymak için yapılan çoklu karşılaştırma testlerinin sonucu aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8. Psikotik puanların branşa göre çoklu karşılaştırılması

Branş (I)	Branş (J)	Ortalama farkı (I-J)	P
Futbol	Basketbol	,000	1,000
	Voleybol	1,732	,010
	Hentbol	,082	,999
Basketbol	Voleybol	1,732	,010
	Hentbol	,082	,999
Voleybol	Hentbol	-1,650	,009

$P < \alpha$ ($\alpha=0.01$)

Tablo 8’de görüldüğü gibi Çoklu karşılaştırmalara ilişkin tablo incelendiğinde P değerlerinin yer aldığı sütundan da görüldüğü üzere Voleybol ile diğer branşların karşılaştırılmasında aradaki puan farkı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Voleybol branşına ait psikotik puan ortalamalarının diğer branşlara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede küçük olduğu %99 güven düzeyinde söylenebilir ($P < 0,01$).

Tablo 9. Dışadönük puanların branşa göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	F	P
Futbol	54	13,59	3,093	6	20	0,662	0,576
Basketbol	54	14,22	3,391	4	19		
Voleybol	160	14,06	2,867	4	20		
Hentbol	63	14,32	2,669	7	19		

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 9’da görüldüğü gibi Branşa göre dışadönük puan ortalamalarının karşılaştırılması incelendiğinde en düşük ortalamanın (13,59) futbol branşına, en yüksek ortalamanın (14,32) ise hentbol branşındaki bireylere ait olduğu görülmektedir. Ayrıca tüm branşlarda sınır puan olan 13’den daha büyük ortalamalar elde edilmiştir. Dışadönük puanlar bakımından branşlar arasındaki anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda P değeri 0,576 olarak bulunmuştur. $P > \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğundan dışadönük puan bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Tablo 10. Nevrotik puanların branşa göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	F	P
Futbol	54	13,33	4,125	4	21	10,683	0,000
Basketbol	54	12,96	4,056	5	21		
Voleybol	160	10,50	3,940	3	22		
Hentbol	63	10,86	3,292	2	19		

$P < \alpha$ ($\alpha=0.01$)

Tablo 10’da görüldüğü gibi Branşa göre nevrotik puan ortalamalarının karşılaştırılması incelendiğinde en düşük ortalamanın (10,50) voleybol branşına, en yüksek ortalamanın (13,33) ise futbol branşındaki bireylere ait olduğu görülmektedir. Ayrıca voleybol ve hentbol branşına ait puan sınır puan olan 11’den daha küçük iken diğer branşlarda daha yüksektir. Nevrotik puanlar bakımından branşlar arasındaki anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda P değeri 0,000 olarak bulunmuştur. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğundan nevrotik puan bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu %99 güven düzeyinde söylenebilir. Hangi branşlar arasında farklılık olduğunu somut olarak ortaya koymak için yapılan çoklu karşılaştırma testlerinin sonucu aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 11. Nevrotik puanların branşa göre çoklu karşılaştırılması

Branş (I)	Branş (J)	Ortalama farkı (I-J)	P
Futbol	Basketbol	,370	,970
	Voleybol	2,833	,000
	Hentbol	2,476	,009
Basketbol	Voleybol	2,463	,001
	Hentbol	2,106	,037
Voleybol	Hentbol	-,357	,944

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 11’de görüldüğü gibi Çoklu karşılaştırmalara ilişkin tablo incelendiğinde P değerlerinin yer aldığı sütundan da görüldüğü üzere voleybol ve hentbol ortalama puanlarının futbol ve basketbol ortalama puanlarından istatistiksel olarak anlamlı derecede küçük olduğu %95 güven düzeyinde söylenebilir ($P < 0,05$).

Tablo 12. Yalan puanların branşa göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	F	P
Futbol	54	10,13	3,342	3	18	4,213	0,006
Basketbol	54	10,74	3,857	3	17		
Voleybol	160	11,31	2,804	2	17		
Hentbol	63	9,86	2,805	4	19		

$P < \alpha$ ($\alpha=0.01$)

Tablo 12’de görüldüğü gibi Branşa göre yalan puan ortalamalarının karşılaştırılması incelendiğinde en düşük ortalamanın (9,86) hentbol branşına, en yüksek ortalamanın (11,31) ise voleybol branşındaki bireylere ait olduğu görülmektedir. Ayrıca tüm branşlara ait puan sınır puan olan 14’den daha küçüktür. Yalan puanlar bakımından branşlar arasındaki anlamlı bir farklılık olup olmadığını

test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda P değeri 0,006 olarak bulunmuştur. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğundan yalan puan bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu %99 güven düzeyinde söylenebilir. Hangi branşlar arasında farklılık olduğunu somut olarak ortaya koymak için yapılan çoklu karşılaştırma testlerinin sonucu aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 13. Yalan puanların branşa göre çoklu karşılaştırılması

Branş (I)	Branş (J)	Ortalama farkı (I-J)	P
Futbol	Basketbol	-,611	,787
	Voleybol	-1,177	,121
	Hentbol	,272	,973
Basketbol	Voleybol	-,566	,717
	Hentbol	,884	,498
Voleybol	Hentbol	1,449	,020

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 13’de görüldüğü gibi Çoklu karşılaştırmalara ilişkin tablo incelendiğinde P değerlerinin yer aldığı sütundan da görüldüğü üzere sadece voleybol ortalama puanlarının hentbol ortalama puanlarından istatistiksel olarak anlamlı derecede büyük olduğu %95 güven düzeyinde söylenebilir ($P < 0,05$).

Futbol Branşı ile uğraşan kız ve erkek sporcuların psikotiklik, dışadönüklük, nevrotiklik ve yalan puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması;

Tablo 14. Futbol branşında psikotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	t	P
Kız	18	7,50	2,572	3	12	0,053	0,958
Erkek	36	7,44	4,088	0	19		

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 14’de görüldüğü gibi Futbol branşında cinsiyete göre psikotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 7,50, erkeklere ait ortalamanın ise 7,44 olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyete ait ortalama değer 6 puanın

üstünde olduğu görülmektedir. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,958 olarak elde edilmiştir. $P > \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğu için psikotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Tablo 15. Futbol branşında dışadönük puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	t	P
Kız	18	13,33	2,635	8	20	-0,432	0,667
Erkek	36	13,72	3,326	6	20		
$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)							

Tablo 15’de görüldüğü gibi Futbol branşında cinsiyete göre dışadönük puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 13,33, erkeklere ait ortalamanın ise 13,72 olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyete ait ortalama değer dışadönüklük sınır puanı olan 13’ün üstündedir. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,667 olarak elde edilmiştir. $P > \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğu için dışadönük puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Tablo 16. Futbol branşında nevrotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	t	P
Kız	18	14,33	2,544	9	19	1,526	0,133
Erkek	36	12,83	4,675	4	21		
$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)							

Tablo 16’da görüldüğü gibi Futbol branşında cinsiyete göre nevrotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 14,33, erkeklere ait ortalamanın ise 12,83 olduğu görülmektedir. Her iki değer de nevrotik sınır puanı olan 11’ün üstündedir. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,133

olarak elde edilmiştir. $P > \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğu için nevroitik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Tablo 17. Futbol branşında yalan puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	t	P
Kız	18	9,78	1,865	6	14	-	0,503
Erkek	36	10,31	3,890	3	18	0,674	

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 17’de görüldüğü gibi Futbol branşında cinsiyete göre yalan puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 9,78, erkeklere ait ortalamanın ise 10,31 olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyete ait ortalama değer yalan sınır puanı olan 14’ün altındadır. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,503 olarak elde edilmiştir. $P > \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğu için yalan puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Basketbol Branşı ile uğraşan kız ve erkek sporcuların psikotiklik, dışadönüklük, nevroitiklik ve yalan puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması;

Tablo 18. Basketbol branşında psikotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	T	P
Kız	18	7,06	3,977	1	15	-0,655	0,515
Erkek	36	7,67	2,798	3	14		

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 18’de görüldüğü gibi Basketbol branşında cinsiyete göre psikotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 7,06, erkeklere ait ortalamanın ise 7,67 olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyete ait ortalama değer 6 puanın

üstünde olduğu görülmektedir. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,515 olarak elde edilmiştir. $P > \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğu için psikotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Tablo 19. Basketbol branşında dışadönük puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	t	P
Kız	18	12,67	3,985	4	19	-2,499	0,016
Erkek	36	15,00	2,798	9	19		

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 19’da görüldüğü gibi Basketbol branşında cinsiyete göre dışadönük puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 12,67, erkeklere ait ortalamanın ise 15,00 olduğu görülmektedir. Kızlara ait ortalama değer dışadönüklük sınır puanı olan 13’ün altında iken erkeklerde üstündedir. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,016 olarak elde edilmiştir. $P < \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğu için basketbol branşında dışadönük puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği %95 güven düzeyinde söylenebilir. Bir başka deyişle erkeklerin dışadönük ortalama puanı kızlara göre anlamlı derecede büyüktür.

Tablo 20. Basketbol branşında nevrotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	T	P
Kız	18	14,94	3,654	8	21	2,683	0,010
Erkek	36	11,97	3,924	5	20		

$P < \alpha$ ($\alpha=0.01$)

Tablo 20’de görüldüğü gibi Basketbol branşında cinsiyete göre nevrotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 14,94, erkeklere ait ortalamanın ise 11,97 olduğu görülmektedir. Dikkat edilirse her iki cinsiyet için

ortalama değerin nevrotik sınır puanı olan 11'ün üstünde olduğu görülmektedir. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,010 olarak elde edilmiştir. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğu için basketbol branşında nevrotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği %99 güven düzeyinde söylenebilir. Bir başka deyişle kızların nevrotik ortalama puanı erkeklere göre anlamlı derecede büyüktür.

Tablo 21. Basketbol branşında yalan puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	T	P
Kız	18	10,61	4,300	3	17	-	0,863
Erkek	36	10,81	3,679	4	17	0,173	
$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)							

Tablo 21'de görüldüğü gibi Basketbol branşında cinsiyete göre yalan puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 10,61, erkeklere ait ortalamanın ise 10,81 olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyete ait ortalama değer yalan sınır puanı olan 14'ün altındadır. Basketbol branşında cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,863 olarak elde edilmiştir. $P > \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğu için yalan puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Voleybol Branşı ile uğraşan kız ve erkek sporcuların psikotiklik, dışadönüklük, nevrotiklik ve yalan puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması;

Tablo 22. Voleybol branşında psikotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	T	P
Kız	56	4,82	2,797	1	15	-2,988	0,003
Erkek	104	6,22	2,842	1	11		

$P < \alpha$ ($\alpha=0.01$)

Tablo 22’de görüldüğü gibi Voleybol branşında cinsiyete göre psikotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 4,82, erkeklere ait ortalamanın ise 6,22 olduğu görülmektedir. Dikkat edilirse kızlara ait ortalama değer psikotik sınır puanı olan 6 puanın altında iken erkeklerde üstündedir. Voleybol branşında cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,003 olarak elde edilmiştir. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğu için psikotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği %99 güven düzeyinde söylenebilir. Yani erkeklerin psikotik puanları kızlara göre anlamlı derecede büyüktür.

Tablo 23. Voleybol branşında dışadönük puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	T	P
Kız	56	13,79	2,915	8	20	-0,875	0,383
Erkek	104	14,20	2,843	4	19		

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 23’de görüldüğü gibi Voleybol branşında cinsiyete göre dışadönük puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 13,79, erkeklere ait ortalamanın ise 14,20 olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyete ait ortalama değer dışadönüklük sınır puanı olan 13’ün üstündedir. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan

testte P değeri 0,383 olarak elde edilmiştir. $P > \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğu için dışadönük puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Tablo 24. Voleybol branşında nevrotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	T	P
Kız	56	12,57	3,963	5	22	5,276	0,000
Erkek	104	9,38	3,462	3	18		

$P < \alpha$ ($\alpha=0.01$)

Tablo 24’de görüldüğü gibi Voleybol branşında cinsiyete göre nevrotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 12,57, erkeklere ait ortalamanın ise 9,38 olduğu görülmektedir. Dikkat edilirse kızlara ait ortalama değerin nevrotik sınır puanı olan 11’ün üstünde olduğu erkeklerde ise sınır değerin altındadır. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,000 olarak elde edilmiştir. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğu için voleybol branşında nevrotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği %99 güven düzeyinde söylenebilir. Bir başka deyişle kızların nevrotik ortalama puanı erkeklere göre anlamlı derecede büyüktür.

Tablo 25. Voleybol branşında yalan puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	T	P
Kız	56	11,73	3,188	2	17	1,414	0,159
Erkek	104	11,08	2,561	6	17		

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 25’de görüldüğü gibi Voleybol branşında cinsiyete göre yalan puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 11,73 erkeklere ait ortalamanın ise 11,08 olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyete ait ortalama değer yalan sınır puanı olan 14’ün altındadır. Voleybol branşında cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,159 olarak elde edilmiştir. $P > \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğu için yalan puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Hentbol Branşı ile uğraşan kız ve erkek sporcuların psikotiklik, dışadönüklük, nevroitiklik ve yalan puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması;

Tablo 26. Hentbol branşında psikotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	T	P
Kız	21	9,19	3,829	3	15	2,913	0,005
Erkek	42	6,48	3,307	0	13		

$P < \alpha$ ($\alpha=0.01$)

Tablo 26’da görüldüğü gibi Hentbol branşında cinsiyete göre psikotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 9,19, erkeklere ait ortalamanın ise 6,48 olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyete ait ortalama değerin 6 puanın üstünde olduğu görülmektedir. Hentbol branşında cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,005 olarak elde edilmiştir. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğu için psikotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği %99 güven düzeyinde söylenebilir. Yani kızlara ait psikotik puan ortalaması erkeklere ait ortalamadan anlamlı derecede büyüktür.

Tablo 27. Hentbol branşında dışadönük puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	T	P
Kız	21	15,19	2,015	12	18	1,873	0,066
Erkek	42	13,88	2,864	7	19		

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 27’de görüldüğü gibi Hentbol branşında cinsiyete göre dışadönük puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 15,19, erkeklere ait ortalamanın ise 13,88 olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyete ait ortalama değer dışadönüklük sınır puanı olan 13’ün üstündedir. Hentbol branşında cinsiyetlerin karşılaştırılmasına

ilişkin yapılan testte P değeri 0,066 olarak elde edilmiştir. $P > \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğu için dışadönük puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Tablo 28. Hentbol branşında nevrotik puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	T	P
Kız	21	10,81	4,864	2	19	-	0,936
Erkek	42	10,88	2,200	4	15	0,081	

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 28’de görüldüğü gibi Hentbol branşında cinsiyete göre nevrotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 10,81, erkeklere ait ortalamanın ise 10,88 olduğu görülmektedir. Dikkat edilirse her iki cinsiyette ortalama değer sınır değer olan 11’in altındadır. Hentbol branşında cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,936 olarak elde edilmiştir. $P > \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğu için nevrotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Tablo 29. Hentbol branşında yalan puanların cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	T	P
Kız	21	9,33	1,798	7	12	-	0,298
Erkek	42	10,12	3,179	4	19	1,049	

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 29’da görüldüğü gibi Hentbol branşında cinsiyete göre yalan puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın 9,33, erkeklere ait ortalamanın ise 10,12 olduğu görülmektedir. Her iki cinsiyete ait ortalama değer yalan sınır

puanı olan 14'ün altındadır. Hentbol branşında cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,298 olarak elde edilmiştir. $P > \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğu için yalan puanının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Kız öğrenciler'in psikotiklik, dışadönüklük, nevrotiklik ve yalan puanlarının branşlarına göre karşılaştırılması;

Tablo 30. Kız öğrencilerin psikotik puanlarının branşa göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	F	P
Futbol	18	7,50	2,572	3	12	10,936	0,000
Basketbol	18	7,06	3,977	1	15		
Voleybol	56	4,82	2,797	1	15		
Hentbol	21	9,19	3,829	3	15		

$P < \alpha$ ($\alpha=0.01$)

Tablo 30'da görüldüğü gibi Kız öğrencilerin branşa göre psikotik puan ortalamalarının karşılaştırılması incelendiğinde en düşük ortalamanın (4,82) voleybol branşına, en yüksek ortalamanın (9,19) ise hentbol branşındaki bireylere ait olduğu görülmektedir. Ayrıca voleybol branşına ait puan sınır puan olan 6'dan daha küçük iken diğer branşlarda daha yüksektir. Psikotik puanlar bakımından branşlar arasındaki anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda P değeri 0,000 olarak bulunmuştur. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğundan kız öğrencilerde psikotik puan bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu %99 güven düzeyinde söylenebilir. Hangi branşlar arasında farklılık olduğunu somut olarak ortaya koymak için yapılan çoklu karşılaştırma testlerinin sonucu aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 31. Kız öğrencilerin psikotik puanlarının branşa göre çoklu karşılaştırılması

Branş (I)	Branş (J)	Ortalama farkı (I-J)	P
Futbol	Basketbol	0,444	,981
	Voleybol	2,679	,026
	Hentbol	-1,690	,438
Basketbol	Voleybol	2,234	,088
	Hentbol	-2,135	,232
Voleybol	Hentbol	-4,369	,000

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 31’de görüldüğü gibi Çoklu karşılaştırmalara ilişkin tablo incelendiğinde P değerlerinin yer aldığı sütundan da görüldüğü üzere Futbol ve Hentbol branşlarında yer alan kız öğrencilerin psikotik puanları Voleybol branşındaki kızlara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede büyük olduğu %95 güven düzeyinde söylenebilir ($P < 0,05$).

Tablo 32. Kız öğrencilerin dışadönük puanlarının branşa göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	F	P
Futbol	18	13,33	2,635	8	20	2,624	0,054
Basketbol	18	12,67	3,985	4	19		
Voleybol	56	13,79	2,915	8	20		
Hentbol	21	15,19	2,015	12	18		

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 32’de görüldüğü gibi Kız öğrencilerin branşa göre dışadönük puan ortalamalarının karşılaştırılması incelendiğinde en düşük ortalamanın (12,67) basketbol branşına, en yüksek ortalamanın (15,19) ise hentbol branşındaki bireylere ait olduğu görülmektedir. Ayrıca basketbol hariç diğer branşlarda sınır puan olan 13’den daha büyük ortalamalar elde edilmiştir. Dışadönük puanlar bakımından branşlar arasındaki anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda P değeri 0,054 olarak bulunmuştur. $P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

olduğundan kız öğrencilerde dışadönük puan bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Tablo 33. Kız öğrencilerin nevrotik puanlarının branşa göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	F	P
Futbol	18	14,33	2,544	9	19	4,559	0,005
Basketbol	18	14,94	3,654	8	21		
Voleybol	56	12,57	3,963	5	22		
Hentbol	21	10,81	4,864	2	19		

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 33'de görüldüğü gibi Kız öğrencilerde Branşa göre nevrotik puan ortalamalarının karşılaştırılması incelendiğinde en düşük ortalamanın (10,81) hentbol branşına, en yüksek ortalamanın (14,94) ise basketbol branşındaki bireylere ait olduğu görülmektedir. Ayrıca hentbol branşına ait puan sınır puan olan 11'den daha küçük iken diğer branşlarda daha yüksektir. Nevrotik puanlar bakımından branşlar arasındaki anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda P değeri 0,005 olarak bulunmuştur. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğundan kız öğrencilerde nevrotik puan bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu %99 güven düzeyinde söylenebilir. Hangi branşlar arasında farklılık olduğunu somut olarak ortaya koymak için yapılan çoklu karşılaştırma testlerinin sonucu aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 34. Kız öğrencilerin nevrotik puanlarının branşa göre çoklu karşılaştırılması

Branş (I)	Branş (J)	Ortalama farkı (I-J)	P
Futbol	Basketbol	-,611	,974
	Voleybol	1,762	,435
	Hentbol	3,524	,055
Basketbol	Voleybol	2,373	,179
	Hentbol	4,135	,016
Voleybol	Hentbol	1,762	,383

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 34’de görüldüğü gibi Çoklu karşılaştırmalara ilişkin tablo incelendiğinde P değerlerinin yer aldığı sütundan da görüldüğü üzere basketbol branşında yer alan kız öğrencilerin ve hentbol branşında yer alan öğrencilerin ortalama puanlarından istatistiksel olarak anlamlı derecede büyük olduğu %95 güven düzeyinde söylenebilir ($P<0,05$).

Tablo 35. Kız öğrencilerin yalan puanlarının branşa göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	F	P
Futbol	18	9,78	1,865	6	14	4,128	0,005
Basketbol	18	10,61	4,300	3	17		
Voleybol	56	11,73	3,188	2	17		
Hentbol	21	9,33	1,798	7	12		
$P<\alpha$ ($\alpha=0.01$)							

Tablo 35’de görüldüğü gibi Kız öğrencilerin branşa göre yalan puan ortalamalarının karşılaştırılması incelendiğinde en düşük ortalamanın (9,33) hentbol branşına, en yüksek ortalamanın (11,73) ise voleybol branşındaki bireylere ait olduğu görülmektedir. Ayrıca tüm branşlara ait puan sınır puan olan 14’den daha küçüktür. Yalan puanlar bakımından branşlar arasındaki anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda P değeri 0,005 olarak bulunmuştur. $P<\alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğundan yalan puan bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu %99 güven düzeyinde söylenebilir. Hangi branşlar arasında farklılık olduğunu somut olarak ortaya koymak için yapılan çoklu karşılaştırma testlerinin sonucu aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 36. Kız öğrencilerin yalan puanlarının branşa göre çoklu karşılaştırılması

Branş (I)	Branş (J)	Ortalama farkı (I-J)	P
Futbol	Basketbol	-,833	,877
	Voleybol	-1,954	,135
	Hentbol	,444	,976
Basketbol	Voleybol	-1,121	,601
	Hentbol	1,278	,632
Voleybol	Hentbol	2,399	,026

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 36’de görüldüğü gibi Çoklu karşılaştırmalara ilişkin tablo incelendiğinde P değerlerinin yer aldığı sütundan da görüldüğü üzere voleybol branşında yer alan kız öğrencilerin yalan puanları hentbol branşındaki kızlara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede büyük olduğu %95 güven düzeyinde söylenebilir ($P < 0,05$).

Erkek öğrencilerin psikotiklik, dışadönüklük, nevrotiklik ve yalan puanlarının branşlarına göre karşılaştırılması;

Tablo 37. Erkek öğrencilerin psikotik puanlarının branşa göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	F	P
Futbol	36	7,44	4,088	0	19	2,651	0,051
Basketbol	36	7,67	2,798	3	14		
Voleybol	104	6,22	2,842	1	11		
Hentbol	42	6,48	3,307	0	13		

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 37’de görüldüğü gibi Erkek öğrencilerin branşa göre psikotik puan ortalamalarının karşılaştırılması incelendiğinde en düşük ortalamanın (6,22) voleybol branşına, en yüksek ortalamanın (7,67) ise basketbol branşındaki bireylere ait olduğu görülmektedir. Ayrıca tüm branşlara ait puan sınır puan olan 6’dan daha yüksektir. Psikotik puanlar bakımından branşlar arasındaki anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda P değeri 0,051 olarak bulunmuştur. $P > \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğundan erkek öğrencilerde psikotik puan bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Tablo 38. Erkek öğrencilerin dışadönük puanlarının branşa göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	F	P
Futbol	36	13,72	3,326	6	20	1,384	0,249
Basketbol	36	15,00	2,798	9	19		
Voleybol	104	14,20	2,843	4	19		
Hentbol	42	13,88	2,864	7	19		
$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)							

Tablo 38’de görüldüğü gibi Erkek öğrencilerin branşa göre dışadönük puan ortalamalarının karşılaştırılması incelendiğinde en düşük ortalamanın (13,72) futbol branşına, en yüksek ortalamanın (15,00) ise basketbol branşındaki bireylere ait olduğu görülmektedir. Ayrıca tüm branşlarda sınır puan olan 13’den daha büyük ortalamalar elde edilmiştir. Dışadönük puanlar bakımından branşlar arasındaki anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda P değeri 0,249 olarak bulunmuştur. $P > \alpha$ ($\alpha=0.05$) olduğundan erkek öğrencilerde dışadönük puan bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı %95 güven düzeyinde söylenebilir.

Tablo 39. Erkek öğrencilerin nevrotik puanlarının branşa göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	F	P
Futbol	36	12,83	4,675	4	21	10,509	0,000
Basketbol	36	11,97	3,924	5	20		
Voleybol	104	9,38	3,462	3	18		
Hentbol	42	10,88	2,200	4	15		

$P < \alpha$ ($\alpha=0.01$)

Tablo 39’da görüldüğü gibi Erkek öğrencilerde branşa göre nevrotik puan ortalamalarının karşılaştırılması incelendiğinde en düşük ortalamanın (9,38) voleybol branşına, en yüksek ortalamanın (12,83) ise futbol branşındaki bireylere ait olduğu görülmektedir. Ayrıca hentbol ve voleybol branşına ait puanlar sınır puan olan 11’den daha küçük iken diğer branşlarda daha yüksektir. Nevrotik puanlar bakımından branşlar arasındaki anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda P değeri 0,000 olarak bulunmuştur. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğundan erkek öğrencilerde nevrotik puan bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu %99 güven düzeyinde söylenebilir. Hangi branşlar arasında farklılık olduğunu somut olarak ortaya koymak için yapılan çoklu karşılaştırma testlerinin sonucu aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 40. Erkek öğrencilerin nevrotik puanlarının branşa göre çoklu karşılaştırılması

Branş (I)	Branş (J)	Ortalama farkı (I–J)	P
Futbol	Basketbol	,861	,791
	Voleybol	3,449	,000
	Hentbol	1,952	,126
Basketbol	Voleybol	2,588	,004
	Hentbol	1,091	,615
Voleybol	Hentbol	-1,496	,159

$P > \alpha$ ($\alpha=0.05$)

Tablo 40’da görüldüğü gibi Çoklu karşılaştırmalara ilişkin tablo incelendiğinde P değerlerinin yer aldığı sütundan da görüldüğü üzere erkek öğrencilerde futbol ve basketbol ortalama puanlarının voleybol ortalama puanlarından istatistiksel olarak anlamlı derecede büyük olduğu %95 güven düzeyinde söylenebilir ($P < 0,05$).

Tablo 41. Erkek öğrencilerin yalan puanlarının branşa göre karşılaştırılması

	N	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (SS)	Minimum	Maksimum	F	P
Futbol	36	10,31	3,890	3	18	1,188	0,315
Basketbol	36	10,81	3,679	4	17		
Voleybol	104	11,08	2,561	6	17		
Hentbol	42	10,12	3,179	4	19		
$P > \alpha$ ($\alpha = 0.05$)							

Tablo 41’de görüldüğü gibi Erkek öğrencilerin branşa göre yalan puan ortalamalarının karşılaştırılması incelendiğinde en düşük ortalamanın (10,12) hentbol branşına, en yüksek ortalamanın (11,08) ise voleybol branşındaki bireylere ait olduğu görülmektedir. Ayrıca tüm branşlara ait puan sınır puan olan 14’den daha küçüktür. Yalan puanlar bakımından branşlar arasındaki anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda P değeri 0,315 olarak bulunmuştur. $P > \alpha$ ($\alpha = 0.05$) olduğundan erkek öğrencilerde yalan puan bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı %95 güven düzeyinde söylenebilir.

5. TARTIŞMA VE YORUM

Takım sporu yapan öğrencilerin cinsiyete göre kişilik özellikleri farklılık gösteriyor mu sorusunun sonuçlarına bakıldığında;

Cinsiyete göre karşılaştırma yapıldığında dışadönüklük, yalan ve psikotizm boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmazken, Cinsiyete göre nevrotik puan ortalamaları incelendiğinde kızlara ait ortalamanın $\bar{X}=12,9$, erkeklere ait ortalamanın ise $\bar{X}=10,67$ olduğu görülmektedir. Dikkat edilirse kızlara ait ortalama değer nevrotik sınır puanı olan 11'ün üstünde olduğu erkeklerde ise sınır değer altındadır. Cinsiyetlerin karşılaştırılmasına ilişkin yapılan testte P değeri 0,000 olarak elde edilmiştir. $P < \alpha$ ($\alpha=0.01$) olduğu için nevrotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği %99 güven düzeyinde söylenebilir. Bir başka deyişle kızların nevrotik ortalama puanı erkeklere göre anlamlı derecede büyük olduğu görülmektedir..

Tablo 1'de görüldüğü gibi Araştırmaya katılan kız sporcuların psikotiklik (P) puanları $\bar{X} = 6.42 \pm 3.583$ erkek sporcuların ise $\bar{X} = 6.71 \pm 3.198$ olarak tespit edilmiştir. Psikotik puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği söylenebilir.

Bayar, yaptığı araştırmada atletlerin kişilik özelliklerini incelemiş, Psikotiklik boyutunda erkek atletlerin puanları $\bar{X} = 5.15 \pm 2.00$ bayan atletlerin puanları ise $\bar{X} = 4.70 \pm 2.40$ olarak bulunmuştur(Bayar, 1983:57-59).

Yazıcı, yaptığı araştırmada Karadeniz Teknik Üniversitesi öğrencilerinin kişilik özelliklerinin Eysenck kişilik kuramına dayalı olarak incelemiştir. Sonuçta kız öğrencilerin Psikotiklik (P) boyutunda almış oldukları puanların $\bar{X} = 5.85 \pm 2.82$, erkek öğrencilerinin ise $\bar{X} = 6.63 \pm 3.25$ olarak tespit etmiştir(Yazıcı, 1997:37).

Akdoğan, Arslan ve Bayraktarın yapmış oldukları araştırmada ise Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören bayan öğrencilerin (P) değerlerine ilişkin puanları $\bar{X} = 5.92 \pm 3.43$, erkek öğrencilerin ise $\bar{X} = 7.42 \pm 3.64$ olarak bulunmuştur(Akdoğan ve ark. 2007:6).

Araştırma sonucunda; Hikmet Yazıcı ve Akdoğan, Arslan ve Bayraktarın yapmış oldukları çalışmalarında psikotiklik puanı anlamlı çıkarken, Bayar'ın yapmış olduğu çalışmada ve bizim çalışmamızda cinsiyete göre puanlarda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 2’de görüldüğü gibi dışadönük puanların cinsiyete göre karşılaştırılması yapıldığında Araştırmaya katılan takım sporlarındaki öğrencilerin dışa-içe dönüklük (E) boyutundan kız öğrencilerin aldığı puanların $X = 13.8 \pm 2.995$, erkeklerinki ise $\bar{X} = 14.19 \pm 2.932$ olarak tespit edilmiştir. Her iki cinsiyete ait ortalama değerlerin dışadönüklük sınır puanı olan 13’ün üstündedir. Dışadönüklük puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği söylenebilir. Bunun nedeni olarak ta takım sporuyla uğraşmaları gösterilebilir. Dışadönük yapıya sahip insanlar sosyalle topluluklardan hoşlanan, birçok arkadaşına sahip, insanlarla birlikte olma gereksinimi duyan kimselerdir. Takım sporu ile uğraşanlarda sürekli olarak sosyal ortam içinde bulunduklarından dolayı genellikle bu özelliklere sahip kişiler olmaktadır. Yapılan birçok araştırmada takım sporu yapanların, bireysel spor yapanlara oranla daha çok dışa dönüklük değerleri gösterdiği gözlenmiştir.

Bayar, yaptığı araştırmada atletlerin kişilik özelliklerini incelemiş, İçe- Dışa Dönüklük (E) boyutunda erkek atletlerin puanları $\bar{X} = 14.2 \pm 3.84$ bayan atletlerin puanları ise $\bar{X} = 14.60 \pm 4.32$ olarak bulunmuştur(Bayar, 1983:57-59).

Yazıcı, yaptığı araştırmada KTÜ kız öğrencilerinin (E) boyutunda almış oldukları puanların $\bar{X} = 13.57 \pm 4.57$, erkeklerinkini ise $\bar{X} = 13.84 \pm 3.72$ olarak tespit etmiştir(Yazıcı,1997: 31)

Akdoğan, Arslan ve Bayraktarın yapmış oldukları araştırmada ise Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören bayan öğrencilerin Dışadönüklük (E) değerlerine ilişkin puanları $\bar{X}=14.64\pm2.88$, erkek öğrencilerin ise $\bar{X}=15.08\pm2.63$ olarak bulunmuştur(Akdoğan ve ark,2007:6).

Dışa dönüklük boyutunda çıkan araştırma sonuçları Bayar, Yazıcı ve Akdoğan ,Arslan ve Bayraktarın yapmış oldukları çalışma ile aynı sonuçları vermektedir.

Tablo 3'te görüldüğü gibi, Araştırmaya katılan takım sporlarındaki öğrencilerin Nevrotiklik (N) boyutundan kız öğrencilerin aldığı puanların $X=12.9\pm4.101$, erkeklerinki ise $X=10.64\pm3.804$ olarak tespit edilmiştir. Nevrotik puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği söylenebilir. Bir başka deyişle kızların Nevrotik ortalama puanı erkeklere göre anlamlı derecede büyüktür. Nörotizm boyutunda kişi şüpheli ve endişeli, sık sık depresyona giren, aşırı duygusal, hemen her türlü uyarıcıya çok şiddetli tepkiler veren bir yapıya sahiptir. Kız öğrencilerinde nörotizm boyutundan yüksek puan alma nedeni olarak kızların, erkeklere göre daha duygusal bir yapıya sahip olması ve ergenlik döneminin etkisinden dolayı olaylara daha farklı tepkiler gösterebilecekleri söylenebilir.

Bayar'ın yaptığı araştırmada atletlerin kişilik özelliklerini incelenmiş, Nevrotiklik (N) boyutunda erkek atletlerin puanları $\bar{X}=9.35\pm5.90$ bayan atletlerin puanları ise $\bar{X}=10.50\pm5.29$ olarak bulunmuştur(Bayar, 1983:57-59).

Yazıcı, yaptığı araştırmada KTÜ kız öğrencilerinin (N) boyutunda almış oldukları puanların puanları $\bar{X}=12.32\pm4.43$, erkek öğrencilerin ise $\bar{X}=11.75\pm3.86$ olarak tespit etmiştir(Yazıcı, 1997:33).

Akdoğan, Arslan ve Bayraktarın yapmış oldukları araştırmada ise Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören bayan öğrencilerin Nevrotiklik (N) değerlerine ilişkin ortalamaları $\bar{X}=13.61\pm3.99$, erkek öğrencilerin ise $\bar{X}=12.45\pm4.38$ olarak bulunmuştur(Akdoğan ve ark, 2007:6).

Nevrotiklik boyutunda çıkan araştırma sonuçları Hikmet Yazıcı ve Akdoğan, Arslan ve Bayraktarın yapmış oldukları çalışma ile aynı sonuçları verirken, Bayar'ın yapmış olduğu çalışma ile aynı sonuçları vermemektedir.

Redman ve ark.(2002) Yapmış oldukları çalışmalarında bayan deneklere göre erkek deneklerin nörotizm puanlarının önemli derecede düşük olduğunu, erkek deneklerin bayanlara göre daha dışadönük olduğunu tespit etmişler ve bayan deneklerin erkek deneklere göre daha nörotik eğilimler gösterdiğini gözlemlemişlerdir. Yaptığımız çalışmada da aynı sonuca ulaştığımızdan bizim çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Tablo 4'de görüldüğü gibi, Araştırmaya katılan takım sporlarındaki öğrencilerin Yalan (L) boyutundan kız öğrencilerin aldığı puanların $\bar{X}=10.8\pm3.149$, erkeklerinki ise $\bar{X}=10.72\pm3.131$ olarak tespit edilmiştir. Her iki cinsiyete ait ortalama sınır puan olan 14'ün altındadır. Yalan puanının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği söylenebilir.

Bayar, yaptığı araştırmada atletlerin kişilik özelliklerini incelemiş, Yalan (L) boyutunda erkek atletlerin puanları $\bar{X}=11.3\pm3.18$ bayan atletlerin puanları ise $\bar{X}=9.10\pm4.53$ olarak bulunmuştur(Bayar, 1983:57-59).

Bayar tarafından yapılan çalışmalar, bizim çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Spor yapan öğrencilerin branşlara göre kişilik özellikleri farklılık gösteriyor mu sorusunun sonuçlarına bakıldığında;

Araştırmaya katılan takım sporlarındaki öğrencilerin branşlara göre kişilik özelliklerini incelediğimizde dışadönüklük ve yalan boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmazken, psikotiklik boyutunda futbolcuların ortalamasını $\bar{X}=7.49\pm3.628$, basketbolcuların ortalamasını $\bar{X}=7.49\pm3.214$, voleybolcuların

ortalamasını $X = 5.73 \pm 2.896$, hentbolcuların ortalaması ise $\bar{X} = 7.38 \pm 3.691$ olarak bulunmuş, voleybol dışındaki branşların psikotiklik sınır puanı olan 6'nın üzerinde olduğu görülmektedir. Nevrotiklik boyutunda ise, futbolcuların ortalaması $\bar{X} = 13.33 \pm 4.125$, basketbolcuların ortalaması $\bar{X} = 12.96 \pm 4.056$, voleybolcuların ortalaması $\bar{X} = 10.50 \pm 3.940$, hentbolcuların ise, $\bar{X} = 10.86 \pm 3.292$ olarak bulunmuş, futbolcu ve basketbolcuların puanları voleybolcu ve hentbolculara göre göre yüksek çıkmıştır.

Yazıcı, tarafından yapılan araştırmada serbest ve greko-romen stil genç milli takım güreşçilerinin kişilik özelliklerinin incelenmiş ve inceleme sonucunda Psikotiklik, dışadönüklük, nevrotiklik ve yalan puan ortalamaları arasında fark görülmemiştir. (Yazıcı, 1999:48).

Tatar, Vurgun, Zekioğlu tarafından yapılan çalışmada C.B.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin spor branşlarına göre kişilik özellikleri profillerinin oluşturulması incelenmiştir. Sonuç olarak futbolcuların, bireysel spor yapanlarla ve diğer takım sporu yapanlardan farklılıklarının çokluğuyla dikkat çekmektedir. Futbolcuların diğer takım sporu yapanlardan daha canlı, daha uzlaşmacı, daha yumuşak başlı, daha kurallara bağlı, daha sorumluluk sahibi, daha rahat ve duyarlı oldukları görülmüştür. Ayrıca bireysel spor yapanlar, basketbol, voleybol ve hentbolculardan daha kurallara bağlı ve sorumluluk sahibi olarak görülmektedirler(Tatar ve ark, 2002:142-148).

Yakupoğlu tarafından yapılan çalışmada Basketbol ve Hentbol antrenörlerinin benzer ve farklı kişilik özelliklerini incelenmiştir. Sonuç olarak basketbol antrenörlerinin hentbol antrenörlerinden daha kararlı olduğu ortaya çıkmıştır. İki antrenöründe zeki, maceracı, değişikliğe açık, ileriye gören boyutlarında diğer boyutlara göre daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Basketboldaki oyun süresinin hentbol oyun süresinden daha kısa olması ve hücumların hentbol hücumlarına göre belirli sürelerle sınırlandırılmış olması basketbol antrenörlerinin daha kısa zamanda doğru kararlar alması zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu

gerçek göz önüne alındığında basketbol antrenörlerinin kararlılık boyutunda hentbol antrenörlerine göre daha kararlı olmalarını bekleyebiliriz(Yakupoğlu, 1997:160-164).

Fletcher ve Dowell (1971), tarafından atletler ve atlet olmayanlar arasındaki kişilik özellikleri farkını ölçmek üzere lise birinci sınıfta okuyan toplam 950 erkek öğrenciye Edwards Kişisel Tercih Envanteri (EPPS) uygulanmıştır. Sportif etkinliklerde bulunanlar(atletler), sporcu olmayanlara göre başatlık, düzen ve saldırganlık gereksinimlerine ilişkin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Kuru, tarafından yapılan çalışmada farklı statüdeki Beden Eğitimi bölümü öğrencilerinin kişilik özellikleri incelenmiş, sonuç olarak sportif etkinliklerde bulunan milli sporcuların kişilik özellikleri ile sadece derslere katılan öğrencilerin kişilik özelliklerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır(Kuru, 2003:176-190).

1975 yılında Ellison Freischlag tarafından yapılan çalışmada, basketbol, beyzbol, futbol oyuncular, atlet ve sporcu olmayanlardan oluşan 84 öğrenci seçmiştir. Bernreuter kişilik envanteri (BPI) uygulanmıştır. Ancak canlılık, nörotik eğilimler, kendine yeterlik, içe-dışa dönüklük, başatlık, güven ve hoşsohbetlilik değişkenleri açısından sporcu ve sporcu olmayanlar arasında önemli bir fark bulunamamıştır.

Branşları kendi içerisinde cinsiyete göre karşılaştırma yaptığımızda kişilik özellikleri farklılık gösteriyor mu sorusunun sonuçlarına bakıldığında;

Futbol branşında cinsiyete göre psikotik, dışadönük, nevrotik ve yalan puan ortalamaları incelendiğinde kız futbolcuların ve erkek futbolcuların puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği söylenebilir.

Basketbol branşını cinsiyete göre karşılaştırdığımızda ise psikotiklik ve yalan boyutunda anlamlı bir fark görülmezken, dışadönüklük boyutunda kız

basketbolcuların ortalaması $\bar{X}=12.67\pm3.985$, erkek basketbolcuların ortalaması ise $\bar{X}=15.00\pm2.798$ olduğu için basketbol branşında dışadönük puanın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği söylenebilir. Nevrotiklik boyutunda ise kız basketbolcuların puanları $\bar{X}=14.94\pm3.654$, erkek basketbolcuların ise $\bar{X}=11.97\pm3.924$ olarak çıkmıştır. Kız basketbolcuların nevrotik puanları erkek basketbolculara göre anlamlı derecede büyük çıkmıştır.

Voleybol branşını cinsiyete göre karşılaştırdığımızda dışadönüklük ve yalan puan ortalamaları anlamlı bir farklılık göstermediği söylenebilir. Psikotiklik boyutunda kız voleybolcuların ortalamaları $\bar{X}=4.82\pm2.797$, erkek voleybolcuların ise $\bar{X}=6.22\pm2.842$ olduğu görülmektedir. Erkek voleybolcuların psikotik puanları kız voleybolculara göre anlamlı derecede büyüktür. Nevrotiklik boyutunda ise kız voleybolcuların puanları $\bar{X}=12.57\pm3.963$, erkek voleybolcularınki ise $\bar{X}=9.38\pm3.462$ olduğu görülmektedir. Kızların nevrotik ortalama puanı erkeklere göre anlamlı derecede büyüktür.

Hentbol branşında cinsiyete göre karşılaştırma yaptığımızda dışadönüklük, nevrotiklik ve yalan boyutlarında anlamlı bir fark görülmezken, psikotiklik boyutunda kız hentbolcuların puanları $\bar{X}=9.19\pm3.829$, erkek hentbolcuların ise $\bar{X}=6.48\pm3.307$ olduğu görülmektedir. Kız hentbolculara ait psikotik puan ortalamaları erkek hentbolculara ait ortalamadan anlamlı derecede büyüktür.

Kız sporcu öğrenciler için branşlara göre karşılaştırma yaptığımızda kişilik özellikleri farklılık gösteriyor mu sorusunun sonuçlarına bakıldığında;

Kız öğrencilerinin branşa göre psikotik puan ortalamalarının karşılaştırılması incelendiğinde en düşük ortalamanın $\bar{X}=4.82\pm2.797$ voleybol branşına, en yüksek ortalamanın ise $\bar{X}=9.19\pm3.829$ hentbol branşındaki sporculara ait olduğu görülmektedir. Hentbolde sporcunun rakip takımla ikili mücadeleye daha fazla girmesi, sporcunun kişiliğinde daha fazla huzursuzluk ve daha saldırgan

davranabilme gibi özelliklerin oluşmasına sebep olabileceği için psikotik puan ortalaması daha yüksek çıktığı söylenebilir.

Dışadönüklük bakımından incelendiğinde ise kız öğrencilerde dışadönük puan bakımından branşlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir. Yapılan birçok araştırmada da takım sporu yapanların bireysel spor yapanlara göre daha dışa dönük olduğu görülmektedir.

Kız sporcularda branşa göre nevrotik puan ortalamalarının karşılaştırılması incelendiğinde en düşük ortalamanın $\bar{X}=10.81\pm4.864$ hentbol branşındaki kız sporculara, en yüksek ortalamanın ise $\bar{X}=14.94\pm3.654$ basketbol branşındaki bireylere ait olduğu söylenebilir.

Bayan öğrencilerin branşa göre yalan puan ortalamalarının karşılaştırılması incelendiğinde en düşük ortalamanın $\bar{X}=9.33\pm1.798$ hentbol branşına, en yüksek ortalamanın $\bar{X}=11.73\pm3.188$ ise voleybol branşındaki sporcu kız öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Yalan ölçeğinde kişiler özellikle gerektiği durumlarda kendilerini oldukları gibi değil, olmaları uygun olacak bir biçimde gösterme eğilimi içine girerler tablo 33’de görüldüğü gibi yalan puanları sınır puan olan 14’ün altında çıkmıştır yani olayları gerçek dışı gösterme eğilimlerinin az olduğu söylenebilir.

Erkek sporcu öğrenciler için branşlara göre karşılaştırma yaptığımızda kişilik özellikleri farklılık gösteriyor mu sorusunun sonuçlarına bakıldığında,

Erkek öğrencilerin branşa göre psikotik puan ortalamalarının karşılaştırılması incelendiğinde en düşük ortalamanın $\bar{X}=6.22\pm2.842$ voleybol branşına, en yüksek ortalamanın $\bar{X}=7.67\pm2.798$ ise basketbol branşındaki sporculara ait olduğu görülmektedir.

Erkek öğrencilerin branşa göre nevrotik puan ortalamalarının karşılaştırılması incelendiğinde en düşük ortalamanın $\bar{X}=9.38\pm3.462$ voleybol

branşına, en yüksek ortalamanın ise $\bar{X}=12.83\pm4.675$ futbol branşındaki sporculara ait olduğu görülmektedir. Futbol branşıyla uğraşan sporcuların voleybolcu sporculara göre rakip takımın sporcusuyla daha fazla temas kurması kaygı düzeylerini arttırdığı için nevrotik puan ortalamalarının daha yüksek çıktığı söylenebilir.

Erkek öğrencilerin branşa göre dışadönük ve yalan puan ortalamalarının karşılaştırılmaları incelendiğinde branşlar arasında anlamlı farklılık olmadığı söylenebilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç;

Sonuç olarak sporcularımızı cinsiyetlerine göre karşılaştırdığımızda psikotiklik, dışadönüklük ve yalan boyutunda anlamlı düzeyde fark bulunmazken, kız sporcuların nevrotiklik puanı erkek sporculardan anlamlı derecede büyük çıkmıştır. Branşlara göre değerleri incelediğimizde ise voleybol branşıyla uğraşanlara ait psikotik puan ortalaması diğer branşlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde küçük çıkmıştır. Dışadönüklük bakımından branşlar arasında anlamlı düzeyde fark yoktur, bunun nedeni olarakta takım sporuyla uğraşmaları gösterilebilir. Nevrotiklik puanları incelendiğinde ise en düşük puanın voleybol en yüksek puanın ise futbol branşıyla uğraşanlarda görülmektedir. Yalan boyutunu branşlara göre incelediğimizde ise bütün branşların puanları 14'ün altındadır.

Branşları ayrı ayrı kendi içerisinde cinsiyete göre karşılaştırdığımızda, Futbolcu kız ve erkek öğrencileri psikotiklik, nevrotiklik, dışadönüklük ve yalan boyutunda karşılaştırdığımızda anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Basketbolcu erkeklerin dışadönüklük puanları basketbolcu kızlarınkinden yüksek çıkmıştır, nevrotik puan dağılımında ise kızlarınki erkek basketbolculardan yüksek çıkmıştır. Voleybol branşında ise erkek voleybolcuların psikotik değerleri kız voleybolculardan yüksek çıkmış, nevrotik değerlerde ise kızlarınki daha yüksektir. Hentbol branşında ise kız hentbolcuların psikotik değerleri erkek hentbolculardan yüksek çıkmıştır.

Kız sporcu öğrencileri branşlara göre karşılaştırdığımızda, psikotiklik boyutunda en düşük ortalamanın voleybol branşına, en yüksek ortalamanın ise hentbol branşındaki sporcu kızlara ait olduğu görülmektedir. Dışadönüklük boyutunda ise futbol, voleybol, hentbol branşlarındaki kız sporcular basketbol branşındaki kız sporculara göre daha dışa dönük olduğu söylenebilir. Nevrotiklik boyutunda futbolcu, basketbolcu ve voleybolcu kızlar hentbolcu kız sporculara göre

daha nevrotik eğilim gösterdiği söylenebilir. Yalan boyutunda ise bütün branşlar 14 sınır puanının altında yer almasıyla birlikte en düşük ortalama hentbolcu kız öğrencilere, en yüksek ortalama ise voleybol branşındaki kız sporcu öğrencilerimize ait olduğu söylenebilir. Erkek sporcu öğrencilerimizi branşlara göre karşılaştırdığımızda sadece nevrotiklik boyutunda anlamlı düzeyde farka rastlanmıştır. Nevrotiklik boyutunda en düşük ortalamanın voleybol branşındaki sporculara en yüksek ortalamanın ise futbol branşındaki sporcu erkek öğrencilerimize ait olduğu görülmektedir.

Öneriler;

Kız sporcuların ve erkek sporcuların yüksek çıkan bazı puanlarını değerlendirirken araştırma kapsamındaki grubun ergenlik çağında olduğunu ve fikirlerinin çabuk değişebileceğini ayrıca takım sporuyla uğraşsalar bile hepsinin farklı aile ve çevre şartlarında yetiştiğini de göz önünde bulundurmamız gerekmektedir.

Bu araştırmanın evren ve örneklemine takım sporlarıyla ilgili genellemelere olanak vermemesi nedeni ile;

* Türkiye genelinde seçilmiş takım sporlarıyla uğraşan evrenin saptanıp bunlardan örneklemeye gidilebilir.

* Özel olarak yetiştirilmiş gözlemciler kullanılarak, takım sporu ile uğraşan sporcuların etkinlikleri sırasında kişilik özelliklerinin, sistematik olarak gözlenmesi farklı sonuçlar verebilir.

* Sporcuların psikotiklik, dışadönüklük, nevrotiklik ve yalan boyutlarında kişilik özellikleri incelenerek bu özelliklerin onların spor hayatlarına ve özel hayatlarına katkısı ve olumsuzlukları incelenebilir.

* Ruhsal yönden sağlıklı bireylerin topluma kazandırılması için her eğitim aşamasında mutlaka bir psikolojik danışma ve rehberlik uzmanının görev alması ve diğer eğitimcilerle işbirliği içinde olması gerekmektedir.

* Kişilikleri daha sağlıklı ve sağlam genç nesil yetişmesi için, Milli Eğitim Müdürlükleri ile Gençlik ve Spor Müdürlüklerinin işbirliği kurarak öğrencilerin ilgisini spora çekmek ve öğrencileri spora teşvik edici çalışmalar yapmalıdırlar.

KAYNAKÇA

AÇAK, Mahmut.(2005). **Beden Eğitimi Öğretmeninin El Kitabı**. 5. Baskı. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

AKDOĞAN, Selcen., ARSLAN, Fatma., BAYRAKTAR, Gökhan.(2007). “Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencileri ile Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi”. **Çukurova Üniversitesi 5. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu**. Adana.

ALLİN, M., ROONEY, M., CUDDY, M.; WYATT,J., WALSHE,M., RİFKİN, L., and MURRAY, R. (2006) Pediatrics, **Personality in Young Adults Who Are Born Preterm**, London.

ARAL, N., BARAN,G., BULUT, Ş.,ÇİMEN ve S.(2001). **Çocuk Gelişimi-II**. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

ARACI, Hikmet.(2006). **Okullarda Beden Eğitimi**. 6. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

ARKONAÇ, A.Sibel.(2003). **Psikoloji: Zihin Süreçleri Bilimi**. 3.Baskı. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

ATALAY, Ayşe.(1998). **Spor Sosyolojisi**. İstanbul: Alkım Yayınları.

ATKINSON, RITA.; ATKINSON, Richard.(1995). **Psikolojiye Giriş**.(İngilizce’den Çevirenler; Kemal Atakay, Mustafa Atakay, Aysun Yavuz). İstanbul. Sosyal Yayınlar.

ALTINOK, Kazım.(1995). **Çocuk ve Gençlerin Kötü Alışkanlıklardan Korunmasında Sporun Fayda ve Önemi**. Ankara: Nehir Yayıncılık.

AYDIN, Ayhan.(2006). **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. 7. Baskı. Ankara: Tekağaç Eylül Yayınları.

BACANLI, Hasan.(1999). **Gelişim ve Öğrenme**.2. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

BAŞARAN, İ.E.(1998).Eğitim Psikolojisi. 5. Baskı. Ankara.

BAŞER, S.(2002). Ankara Bölgesinde İşitme Engelli Özürlü Sporcuların Sportif Performanslarına Etki Eden Kişilik Özellikleri. **Yüksek Lisans Tezi**. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

BAYAR, Perican.(1983). Atletlerin Kişilik Özellikleri. **Yüksek Lisans Tezi**. Ankara Üniversitesi Eğitimde Psikolojik Hizmetler. Ankara.

BAYAR, Perican.(2003). Spor Yapan ve Yapmayan Bayanların Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması. **Spor Bilimleri Dergisi**. Cilt: 14, Sayı:3, Ankara.

BUDAK, Selçuk.(2005). **Psikoloji Sözlüğü**. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

CANTEZ, E.(1984). **Türkiye’de Kullanılan Bazı Testlerin Uygulamalarından Elde Edilen Sonuçlar**. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası.

ÇİĞDEMOĞLU, S. (2006). Lise I.Sınıf Öğrencilerinin Akran Baskısı, Özsaygı ve Dışadönüklük Kişilik Özelliklerinin Okul Türlerine Göre İncelenmesi. **Yüksek Lisans Tezi**. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

CÜCELOĞLU, Doğan.(1993). **İnsan ve Davranışı**. 4.Baskı. İstanbul: Remzi Kitapevi.

COŞKUNTÜRK, S.O.(1988). Kişilik Özelliklerinden Kendine Güven Kararlılık, Başarı Dürtüsünün Sportif Performans ve Gelişmelerine Etkileri. **Yüksek Lisans Tezi**. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü .Ankara.

ÇÖNDÜ, Ahmet.(1999). **Beden Eğitimi ve Sporda Özel Öğretim Yöntemleri**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

DEMİRPOLAT, Ayşe. (1988). **Toplum ve Spor**. Ankara: Kadioğlu Matbaası.

DÖNMEZ, A.(1985). Denetim Odağı, Kendine Saygı ve Üç Değişken: Çevre Büyüklüğü,Yaş, Aile Ortamı. **Eğitim ve Bilim**.

ERKUŞ, Adnan.(1994). Psikoloji Terimleri Sözlüğü. Ankara: Doruk Yayınları. Emek Matbaacılık.

ERDEN, Münire., AKMAN,Yasemin.(2005). **Gelişim ve Öğrenme**. 14. Baskı. Ankara: Arkadaş Yayınları.

ELLİSON, K., J. Freischlag (1975). Pain Tolerance, **Arousal and personality Relationships of Athletes and Nonathletes**.The Research Quarterly,46.

ERKAL, E.Mustafa.(1992). **Sosyolojik Açıdan Spor**. 2. Baskı. İstanbul.

ERDEMLİ, Atilla.(2002). **Temel Sorunlarıyla Spor Felsefesi**.1. Basım. E Yayınları.

EYSENCK, H.J., WILSON, Glenn.(1998). **Kişiliğinizi Tanıyın**. 3. Baskı. İstanbul: Remzi Kitapevi.

EYSENCK, H.J., EYSENCK B.G.(1978). **Eysenck Personality Questionnaire**, London.

EYSENCK, M.C.(2004). **Psychology, An International Perspective**. New York.

FRIEDMAN, Howard.s, SCHUSTACK, Miriam .W.(2002) **Personality, Classic Theories and Modern Research**, California.

FLETCHER, R., L. DOWELL.(1971). **Selected Personality Characteristics of High School Athetes and Nonathlete**. Journal of Psychology.77.

GEÇTAN, Engin.(1996). **Psikanaliz ve Sonrası**. İstanbul: Remzi Kitapevi.

GERON,E., FURST,D.,ROTSTEİN,P.(1986). “Personality of Athletes Participation in Various Sports” **İnternational Journal of Sport Psychology**.

GOODWORTH, Clive.(1988). **The Secrets Of Succesful Leadership And People Management**. London: Heinemann Pub.Ltd.

GÜRÜN, O. A.(1991). **Psikoloji Sözlüğü**. İstanbul: İnkilap Yayınevi.

HARMANDAR, H.İsmail.(2004). **Beden Eğitimi ve Sporda Özel Öğretim Yöntemleri** . Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Harrington, R.; Loffredo, A. (2001); The Relationship Between Life Satisfaction, **Self-Consciousness And Myers_Briggs Type Inventorydimensions**. Journal Of Psychology.

HALL, C.S.; LİNDZEY, G.; LOEHLIN,J.C.; MANOSEVİTZ, M.(1985). **Introduction to Theories of Personality**. Republic of Singapore.

İKİZLER, H.Can.,KARAGÖZOĞLU, Cengiz.(1997). **Sporda Başarının Psikolojisi**. 3. Baskı. İstanbul: Alfa Basım Dağıtım.

İKİZLER, H.Can.(2002). **Spor, Sağlık ve Motivasyon**. 1. Baskı. İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım.

KARASAR, Niyazi. (2003). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

KOÇ, Şevki.(1994). **Spor Psikolojisine Giriş**. İzmir: Saray Medikal Yayıncılık.

KORUÇ, Z. BAYAR, P.(1992). Hentbolcu-Voleybolcu-Atlet ve Taekvandocuların Kişilik Örüntüleri Üzerine Bir Araştırma. **Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi Bildirileri**. H.Ü. Spor Bilimleri ve Teknoloji Yüksekokulu Yayını, Ankara.

KÖKNEL, Özcan.(1983). **Ailede ve Toplumda Ruh Sağlığı**. İstanbul: Hürriyet Yayınları.

KÖKNEL, Özcan.(1986). **Kaygıdan Mutluluğa Kişilik**. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

KURU, Emin.(2003). “Farklı Statüdeki Beden Eğitimi Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri”, **G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 23, Sayı 1, Ankara.

LAWRANCE C Kolb, H. Keith, H:Brodie.(1982). **Modern Clinical Psychiatry**. Tenth Edition. Philadelphia: W.B. Saunders Company.

MORGAN, Clffort.(1984). **Psikolojiye Giriş** (Edt: Sirel Karakaş). 3. Baskı. Ankara: Meteksan Yayınları.

MORGAN, W.P.(1980). “The Trait Psychology Controversy” **Research Quarterly for Exercise and Sport**.

ÖNER, Necla.(1997). “ Eysenck Kişilik Envanteri”. **Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler**. Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi. İstanbul: Boğaziçi Matbaası.

ÖZBAYDAR, Sabri.(1983). **İnsan Davranışlarının Sınırları ve Spor Psikolojisi** . İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

ÖZTÜRK, Füsün.(1998). **Toplumsal Boyutlarıyla Spor**. Ankara: Bağırhan Yayınevi.

ÖZDEMİR, Tayfun.(2008,Kasım 6).

<[http://www.akademikdestek.net/kutuphane/analiz/analiz-dosyalar/güvenirlilik-analiz.doc](http://www.akademikdestek.net/kutuphane/analiz/analiz-dosyalar/guvenirlilik-analiz.doc)>

RAPPOPORT, L.(1972). The Personality Development: The Chronology of, Experience.Clenview III. Scott, Fresman.

REDMAN, K.; HARRIS, T.; MAHMOOD, A.; SADLER, S.; (2002). **Neuroticism, extraversion, life events and depression**, The Cardiff Depression Study; MRC Social Genetic and Developmental Psychiatric Research Centre, Institute of Psychiatry, London ; The British Journal of Psychiatry.

SELÇUK, Ercan., AYDOS,Latif.(1998). “Ankara Polis Akademisinde Sporcu Olan ve Sporcu Olmayan Öğrencilerin Bazı Kişilik ve Davranış Özelliklerinin Araştırılması”. **G.Ü.Beden Eğitimi Spor Bilimleri Dergisi**. Ankara.

SELÇUK, Z.(1999). Bireyi Tanıma Teknikleri(Edt. Yıldız Kuzgun) **İlköğretimde Rehberlik**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

SÖYLEMEZ, S.(1982). “Baba Kaybının Ergenlik Dönemi Çocukların Kişilik Özelliklerine Etkileri”. **Üst Uzmanlık Tezi**. İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Çocuk Psikiyatrisi Birimi. İstanbul.

TATAR, A., VURGUN, N., ZEKİOĞLU, A.(2003). “Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Spor Branşlarına Göre Kişilik Özellikleri Profillerinin Oluşturulması”, **Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi Bildiriler Kitabı**, Ankara.

TEMEL, Fulya., AKSOY, Ayşe.(2001). **Ergen ve Gelişimi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

TİRYAKİ, Ş. EĞLENOĞLU, B.(1991). Basketbol Oyuncularının Kişilik Özellikleri. **Spor Bilimleri Dergisi**. Cilt:2. Sayı: 3. İzmir.

ULUĞ, Berna.(1990). “Depresif Bozukluklarda Kişilik Özellikleri”. **Uzmanlık Tezi**. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilimdalı. Ankara.

VURAT, Mehmet.(2000). Voleybol. Ankara: Bağırhan Yayınevi.

WENDT, D.T.,PATTERSON,T.W.(1974). “Personality Characteristics of Womenin Intercollegiate Competition” Perceptual and Motor Skills.

YAVUZER, Haluk.(1982). **Çocuk ve Suç**. 2. Baskı. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

YAVUZER, Yasemin. DEMİR, Zekeriya. KOÇ, Mustafa.(2001). **Gelişim ve Öğrenme**. Konya: Mikro Basım- Yayın Dağıtım.

YAZICI, Mahir.(1999). “Serbest ve Greko-Romen Stil Genç Milli Takım Güreşçilerinin Kişilik Özelliklerinin Araştırılması”. **Yüksek Lisans Tezi**. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

YAZICI, Hikmet.(1997). “Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencilerinin Eysenck’in Kişilik Kuramına Dayalı Olarak Belirlenmesi”. **Yüksek Lisans Tezi**, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Trabzon.

YANBASTI, Gülgün.(1990). **Kişilik Kuramları**. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

YAKUPOĞLU, Serdar.(1997). “Basketbol ve Hentbol Antrenörlerinin Benzer ve Farklı Kişilik Özelliklerinin Araştırılması”. **I. Uluslar arası Spor Psikolojisi Sempozyumu**. Mersin.

YILDIRAN, İ., YETİM, A.(1996). “Ortaöğretimde Beden Eğitimi Dersinin Öncelikli Amaçları Üzerine Bir Araştırma”. **Beden Eğitimi Spor Bilimleri Dergisi**

YÜKSEL, Öznur.(2006). **Davranış Bilimleri**. Ankara: Gazi Kitabevi.

EKLER

1. Anket Formu.....	89
2. Tokat Milli Eğitim Müdürlüğünün Anket İzin Belgesi.....	94
3. Tokat Milli Eğitim Müdürlüğünün Araştırma İzin Belgesi.....	95
4. Uygulama Yapılacak Liseler.....	96

EK:1 Anket Formu

Kişisel bilgiler

Yaş: Cinsiyet:
 Sınıf:
 Branşınız:
 Kaç yıldır spor yapıyorsunuz:
 Branşla ilgili elde ettiğiniz dereceleri yazınız:
 a) yurtiçi (açıklayınız):.....
 b) yurt dışı (açıklayınız):.....
 Branşınızdaki konumunuz nedir?
 a) Amatör olarak mı yapıyorsunuz?
 b) Profesyonel olarak mı yapıyorsunuz?

EYSENCK KİŞİLİK ENVANTERİ

1. Boş zamanlarınız değerlendirmek için çeşitli uğraşlarınız var mı?	EVET HAYIR
2. Herhangi bir şeyi yapmaya başlamadan önce düşünüp taşınmaya gerek duyar mısınız?	EVET HAYIR
3. Moraliniz sık sık bir düzeliyor bir bozulur mu?	EVET HAYIR
4. Gerçekten başka birinin yaptığını bildiğiniz bir işten hiç övünme payı çıkardığınız oldu mu?	EVET HAYIR
5. Konuşkan bir kimse misiniz?	EVET HAYIR
6. Eğer borcunuz olsaydı kaygılanır mıydınız?	EVET HAYIR
7. Hiç sebepsiz kendinizi moral bakımından “çok kötü” hissettiğiniz oldu mu?	EVET HAYIR
8. Herhangi bir şeyin kendi payınıza düşeninden daha çoğunu almak için hırs gösterdiğiniz hiç oldu mu?	EVET HAYIR
9. Geceleyin kapı ve pencerelerinizi dikkatlice kilitler misiniz?	EVET HAYIR
10. Oldukça canlı (hayat dolu) bir kimse misiniz?	EVET HAYIR
11. Bir çocuk ya da hayvanın acı çektiğini görseniz çok üzülür müydünüz?	EVET HAYIR
12. Yapmamış ya da söylememiş olmanız gereken şeyler için sık sık kaygılanır mısınız?	EVET HAYIR
13. Bir şeyi yapacağınıza söz vermişseniz, koşullar çok elverişsiz olsa da, mutlaka sözünüzü tutar mısınız?	EVET HAYIR
14. Paraşütle atlamaktan hoşlandığınızı düşünür müydünüz?	EVET HAYIR
15. Neşeli bir toplantıda kendinizi bırakıp eğlencenin tadını çıkarabilir misiniz?	EVET HAYIR
16. Çabuk heyecanlanan, sinirlenen, duyarlı bir kimse misiniz?	EVET HAYIR

17. Gerçekten kendi hatanız olduğunu bildiğiniz halde, bu hata için başkasını suçladığınız oldumu?	EVET HAYIR
18. Yeni kimselerle tanışmaktan hoşlanır mısınız?	EVET HAYIR
19. Sigorta yaptırmanın iyi bir düşünce olduğuna inanıyor musunuz?	EVET HAYIR
20. Çabuk kırılıp gücenir misiniz?	EVET HAYIR
21. Bütün alışkanlıklarınız iyi ve güzel alışkanlıklar mıdır?	EVET HAYIR
22. Topluluklarda geri plana çekilme eğilimini gösterirsiniz?	EVET HAYIR
23. Acayip ve tehlikeli etkileri olabilen ilaçlar alır mısınız?	EVET HAYIR
24. Sık sık bıkkınlık (usanç) duyar mısınız?	EVET HAYIR
25. Başkasına ait şeyi (bir toplu iğne ya da düğme dahil olabilir)hiç aldığınız oldu mu?	EVET HAYIR
26. Çok sık sokağa çıkmaktan gezmeğe gitmekten hoşlanır mısınız?	EVET HAYIR
27. Sevdiğiniz kimseleri üzmekten (kırmaktan) hoşlanır mısınız?	EVET HAYIR
28. Suçluluk duygusundan sık sık huzursuzluk duyar mısınız?	EVET HAYIR
29. Bazen hiç bir şey bilmediğiniz konusunda konuştuğunuz olur mu?	EVET HAYIR
30. Okumayı insanlarla bir arada olmaya tercih eder misiniz?	EVET HAYIR
31. Size kötülük yapmak isteyen düşmanlarınız var mı?	EVET HAYIR
32. Kendinize sinirli bir kimse diyebilir misiniz?	EVET HAYIR
33. Kabalık ettiğiniz zaman daima özür diler misiniz?	EVET HAYIR
34. Çok arkadaşınız var mı?	EVET HAYIR
35. Bazen insanları gerçekten incitebilecek sulu şakalar yapmaktan hoşlanır mısınız?	EVET HAYIR
36. Kaygılı bir kimse misiniz?	EVET HAYIR
37. Çocukken size tembih edilen şeyleri sızlanmadan söylenmeden hemen yapar mıydınız?	EVET HAYIR
38. Kendinize neşeli gününü gün eden bir kimse diyebilir misiniz?	EVET HAYIR
39. Nezaket ve temizliğe çok önem verir misiniz?	EVET HAYIR
40. Çok kötü şeyler olacakmış gibi bir duyguya kapılır mısınız?	EVET HAYIR
41. Hiç başka birisine ait bir şeyi kaybettiğiniz ya da kırdığınız oldu mu?	EVET HAYIR
42. Yeni arkadaşlıklar kurmada ilk adımı atan daima siz mi olursunuz?	EVET HAYIR
43. Size dertlerini anlatan kimselerin ne hissettiklerini kolayca anlayabiliyor musunuz?	EVET HAYIR
44. Kendinize gergin ya da sinirli bir kimse diyebilir misiniz?	EVET HAYIR
45. Hemen yakında bir çöp kutusu yoksa, lüzumsuz kağıtları yere atar mısınız?	EVET HAYIR

46.	Başkaları ile birlikteyken çoğu zaman suskun mu olursunuz?	EVET	HAYIR
47.	Evliliği modası geçmiş kaldırılması gerekli bir şey olarak mı görüyorsunuz?	EVET	HAYIR
48.	Zaman zaman kendinize acır mısınız?	EVET	HAYIR
49.	Ara sıra biraz övünür müsünüz?	EVET	HAYIR
50.	Oldukça sönük geçen bir toplantıyı kolaylıkla canlandırabilir misiniz?	EVET	HAYIR
51.	Dikkatli araba kullanan kimseler sinirinize dokunur mu?	EVET	HAYIR
52.	Sağlığınız için kaygılanır mısınız?	EVET	HAYIR
53.	Bir kimse hakkında hiç kötü ya da çirkin bir söz söylediğiniz oldu mu?	EVET	HAYIR
54.	Arkadaşlarınıza şaka yapmaktan ve komik fıkralar anlatmaktan hoşlanır mısınız?	EVET	HAYIR
55.	Yediğiniz birçok şeyin tadı size hep aynı mı geliyor?	EVET	HAYIR
56.	Bazen surat astığınız olur mu?	EVET	HAYIR
57.	Çocukluğunuzda anne-babanıza karşı hiç küstahlık ettiniz mi?	EVET	HAYIR
58.	İnsanların arasında olmaktan hoşlanır mısınız?	EVET	HAYIR
59.	Yaptığınız işte hatalar olduğunu bilmek sizi kaygılandırır mı?	EVET	HAYIR
60.	Uykusuzluk çeker misiniz?	EVET	HAYIR
61.	Yemekten önce daima ellerinizi yıkar mısınız?	EVET	HAYIR
62.	Başkaları ile konuşurken, hemen her zaman verilecek “hazır bir cevabınız” var mıdır?	EVET	HAYIR
63.	Randevularınıza çok vakitlice gelmekten mi hoşlanırsınız?	EVET	HAYIR
64.	Hiçbir nedeni olmaksızın kendinizi sık sık yorgun ve isteksiz hissettiğiniz oldu mu?	EVET	HAYIR
65..	Herhangi bir oyunda hiç hile yaptığınız oldu mu?	EVET	HAYIR
66.	Çabuk hareket etmenizi gerektiren işler yapmaktan hoşlanır mısınız?	EVET	HAYIR
67.	Anneniz iyi bir kadın mıdır(mıydı)?	EVET	HAYIR
68.	Sık sık hayatın çok sıkıcı olduğunu düşünür müsünüz?	EVET	HAYIR
69.	Hiç kendi yararınız için başkasını kullandığınız oldu mu?	EVET	HAYIR
70.	Ayırabileceğiniz zamandan fazlasını gerektirecek işleri sık sık yüklenir misiniz?	EVET	HAYIR
71.	Sürekli olarak sizi görmezlikten gelmeye çalışan bazı kimseler var mıdır?	EVET	HAYIR
72.	Dış görünüşünüz size epeyce kaygılandırır mı?	EVET	HAYIR
73.	Hoşlanılmayacak kimseler olsalar bile, insanlara her zaman nazik misiniz?	EVET	HAYIR
74.	Para biriktirerek ve sigorta yaptırarak, insanların geleceklerini güven altına almak için çok para harcadıkları görüşünde misiniz?	EVET	HAYIR
75.	Ölmüş olmayı istediğiniz oldu mu hiç?	EVET	HAYIR
76.	Hiçbir zaman farkına varılmayacağından emin olsaydınız vergi vermekten kaçınır mıydınız?	EVET	HAYIR

77. Eğlenme amacıyla yapılan toplantının iyi geçmesini sağlayabilir misiniz? EVET HAYIR
78. İnsanlara karşı kaba davranmamaya gayret eder misiniz? EVET HAYIR
79. Sizi zor durumda bırakan bir olayın üzerinden uzun bir süre geçtiği halde hala kaygılanmaya devam eder misiniz? EVET HAYIR
80. Dediginizi yapmak konusunda hiç inat ettiğiniz oldu mu? EVET HAYIR
81. Tren-otobüs gibi bir taşıta binmek durumunda olduğunuzda çoğu kez son dakikada mı yetişirsiniz? EVET HAYIR
82. Sinirlerinizden şikâyetçi misiniz? EVET HAYIR
83. Bir kimsenin kalbini kırmak ya da üzme için, hiç kasten bir şey söyledığınız oldu mu? EVET HAYIR
84. Birbirine zararsız şakalar, muziplikler yapan bir grup içinde bulunmaktan nefret eder misiniz? EVET HAYIR
85. Sizin bir hatanız olmadan arkadaşlarınız kolayca bozulur mu? EVET HAYIR

86.	Sık sık kendinizi yalnız hisseder misiniz?	EVET	HAYIR
87.	Başkalarına verdiğiniz öğüte kendinizde daima uyar mısınız?= =	EVET	HAYIR
88.	Bazen hayvanları kızdırmaktan hoşlanır mısınız?	EVET	HAYIR
89.	Size ya da yaptığınız işe kusur bulunduğu zaman hemen kalbiniz kırılır mı?	EVET	HAYIR
90.	Hiç tehlikesi olmayan bir hayat sizin için çok sıkıcı mı olurdu?	EVET	HAYIR
91.	Bir randevuya ya da işe hiç geç kaldığınız oldu mu?	EVET	HAYIR
92.	Etrafınızda pek çok telaş ve heyecan olmasından hoşlanır mısınız?	EVET	HAYIR
93.	Başkalarının sizden korkmasından hoşlanır mısınız?	EVET	HAYIR
94.	Bazen enerji ile dolup taşarken bazen de yerinden kalkamayacak kadar ağırlaşmış mısınız?	EVET	HAYIR
95.	Hiç bugünün işini yarına bıraktığınız oldumu?	EVET	HAYIR
96.	Başkaları sizi çok canlı ve hayat dolu bir kimse olarak mı görür?	EVET	HAYIR
97.	İnsanlar size çok yalan mı söyler?	EVET	HAYIR
98.	Bazı konularda alıngan mısınız?	EVET	HAYIR
99.	Bir hata yaptığınızda bu hatayı kabul etmeye her zaman razı olur musunuz?	EVET	HAYIR
100.	Kapana (tuzağa) yakalanmış bir hayvan görseydiniz üzüldür müydünüz?	EVET	HAYIR
101.	Bu anketi doldurmaktan sıkıldınız mı?	EVET	HAYIR

PUANLAMA ANAHTARI

Evet (+)

Hayır (-)

(-x-) şeklindeki sayılar tam tersi

Psikotizm (P)	Dışadönüklük (E)	Nörotizm (N)	Yalan (L)
-2-	1	3	-4-
-6-	5	7	-8-
-9-	10	12	13
-11-	15	16	-17-
-19 -	18	20	21
23	- 22-	24	-25-
27	26	28	-29-
31	-30-	32	37
35	34	36	-49-
-39-	38	40	-53-
47	42	44	-57-
51	-46-	52	61
55	50	60	- 65-
-59-	54	64	-69-
-63-	58	68	-76-
-67-	62	72	-80-
71	66	75	87
74	70	79	-91-
-78-	77	82	- 95-
81	92	86	99
85	96	89	
88		94	
93		98	
97			
-100-			

SAYI :B.08.4.MEM.4.60.00.04/320/ 962
KONU : Anket İzni.

15 -01- 2008

Sayın: Fetiye TOSUNOĞLU
Özbaşak Sitesi Manolya Apt. Kat:5 / TOKAT

İlgi: 11/12/2007 tarihli dilekçeniz.

İlgi dilekçeniz ekinde gönderilen araştırma izni Müdürlüğümüz İnceleme Komisyon tarafından incelenmiş, söz konusu araştırmanın yapılmasında herhangi bir sakınca olmadığı kanaatine varılmış olup, konu ile ilgili Valilik Makam Onayı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi, uygulamanın okullarımızdaki durum hakkında bilgi sahibi olmak ve veri tabanı oluşturmak açısından anket sonuçlarının müdürlüğümüze bildirilmesini rica ederim.

Niyazi ÇEVİK
Müdür a.
Müdür YardımcısıEKLER:

- 1 adet makam onayı
- 1 adet anket formu

TC.
TOKAT VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

95

14-01-2008

Sayı : B.08.4.MEM.4.60.00.03.04.320/ 928
Konu : Araştırma İzni Verilmesi

VALİLİK MAKAMINA
TOKAT

İlgi : a) MEB Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığının 05/04/2007 tarih 1796 Sayılı Yazısı
b) Fetiye TOSUNOĞLU' nun 11/12/2007 tarihli dilekçesi.

İlgi (b) yazıda; Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Fetiye TOSUNOĞLU' nun hazırlamış olduğu bilimsel amaçlı **“Ortaöğretimde Okuyan Sporcu Öğrencilerin Branşlara Göre Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi”** konusunun Tokat Merkezde ekli listedeki Ortaöğretim okullarındaki öğrencilere uygulamak istenmektedir.

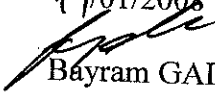
Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Fetiye TOSUNOĞLU' nun hazırlamış olduğu bilimsel amaçlı **“Ortaöğretimde Okuyan Sporcu Öğrencilerin Branşlara Göre Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi”** konusunun Tokat Merkezde ekli listedeki Ortaöğretim okullarındaki öğrencilere uygulama yapması Müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Niyazi ÇEVİK
İl Milli Eğitim Müdür V.

OLUR

14/01/2008

Bayram GALE

Vali a.

Vali Yardımcısı

İl Milli Eğitim Müdürlüğü
Hükümet Konağı Kat 3
60100 Tokat
Eğitim Öğretim Şubesi

Tel : (0356) 214 10 17-140
Faks : (0356) 214 11 86
İnternet: <http://tokat.meb.gov.tr>
E-mail : tokatmem@meb.gov.tr

EK:4 UYGULAMA YAPILACAK LİSELER

- PLEVNE LİSESİ
- MEHMET AKİF ERSOY LİSESİ
- TOKAT ATATÜRK LİSESİ
- TOKAT CUMHURİYET LİSESİ
- ANADOLU TİCARET MESLEK VE TİCARET MESLEK LİSESİ
- GAZİ OSMAN PAŞA LİSESİ
- ANADOLU KIZ MESLEK LİSESİ VE KIZ MESLEK LİSESİ
- ANADOLU ÖĞRETMEN LİSESİ
- SAĞLIK MESLEK LİSESİ
- ANADOLU TEKNİK VE ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ
- İMAMHATİP LİSESİ
- ANADOLU GÜZEL SANATLAR LİSESİ

ÖZGEÇMİŞ

08.05.1984 Tarihinde Ankara’da doğdu. İlköğretim ve liseyi Gölbaşı’nda tamamladı. Lisans eğitimine 2001 yılında Gazi Üniversitesi Kastamonu Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda başladı ve 2005 yılında mezun oldu. 2005 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilimdalı Yüksek Lisans Eğitimine başladı. 2007-2008 Eğitim-Öğretim yılında Tokat ili Kızılıköy İlköğretim Okulunda göreve başladı ve halen bu görevi sürdürmektedir.